

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 5

Mai 1929. a.

V aastakäik

Tellimise hind postiga:
aastas . . . 120 senti
6 kuu peale. 60 „
1 „ „ 10 „
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitus ja toim.: Tallinn, Nunne 11—6.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. . . . . kr. 20.—
1/2 „ . . . . . 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Tööd, leiba, valgust!

SISU: 1) Tööstustöoliste teenistus 1928. a. — R. Sõrmus. 2) Tähtsamad streigid 1928. a. — R. Sõrmus. 3) Mõnda liikumise füsioloogiast — Dr. H. Jirgenson. 4) Rahvusvahelise haigekassade liitude koonduse tegevusest. 5) Balti riikide haigekassade konverents Riias 28. aprillil 1929. a. — Karl Lukk. 6) Kas võib tööandja tööliste palgast mahaarvatud haigekassa maksu karistamata ära raisata? — K. Lukk. 7) Tartu Üldhaigekassa Uderna suvekolonii — K. Lukk. 8) Kinnitusnõukogu otsusi. 9) Haigekassade tegevusest. 10) Mitmesugused teated.

Tööstustöoliste teenistus 1928. a.

R. Sõrmus.

Tööstustöölised teenisid 1928. a. keskmiselt ühe tehtud töötunni kohta suurtööstuses mehed 36,2 sn., naised 22,5 sn. ja kesktööstuses mehed 31,9 sn., naised 20,7 sn. Siit näeme, et mehed teenisid suurtööstuses 60,9% ja kesktööstuses 54,1% võrra rohkem kui naised. Umbes sama meeste ja naiste teenistuse vaherkord on ka väiketööstuses (ettevõtteis 4 ja vähem töötajaga). 1928. a. juuli kohta kogutud palgaandmete järgi keskmine teenistus tunnis oli väiketööstuses meestel 25,9 sn. ja naistel 16,4 sn. ehk meestel 57,9% võrra kõrgem kui naistel. Nii näeme, et tööliste teenistus on tööstuses meestel ümmarguselt 55—60% võrra kõrgem kui naistel.

Peab tähendama, et meeste ja naiste teenistuse vaherkord on kõikjal peaaegu sama, mis Eestis. Enne maailma sõda naistöoliste palk tegi välja meeste teenistusest Taanis keskmiselt 53,8%. Norras 56,3%, Rootsis 53,3%, Prantsusmaal 50%, P.-A. Ühisriikides 59,2%. Austraalias 48,2% jne. Kuna kuni viimase ajani neis riikides naiste palgad on tõusnud rohkem kui meeste omad, siis nende teenistuse vahe on vähenenud üksikutes riikides 5%—8% võrra. 1928. a. II poolaasta andmete järgi naiste teenistus tegi välja meeste teenistusest Eestis suurtööstuses 62,2% ja kesktööstuses 63,9%.

Naiste madal teenistus, võrreldes meeste teenistusega, on tingitud mitmesugustest asjaoludest. Esiteks, tööaladel, kus töötoodangu — järelikult ka teenistuse — määrab ära tööliste füüsiline jõud, teenistuse vahe meeste kasuks on täiesti põhjendatud ja selle tekkimise võimalus täiesi arusaadav. Võtame, näiteks, kas või põlevkivitööstuse. Seal töö on korraldatud enamjaolt tükitöö alusel ja on iseene- sest niivõrd lihtne, et töölisilt erilist

oskust ei nõua. Mida tugevam tööline on füüsiliselt, seda kõrgem on tema töötoodang ja seda suurem, loomulikult, ka teenistus. Naistöölised üldiselt ei jõua aga anda niisugusel tööalal meestele võrdsed töötoodangut, loomulikult, ei suuda väljatöötada ka sama suurt teenistust. Teiseks, üldiselt võttes, meeste hulgas on suhteliselt enam kutseoskuslisi töölisi kui naiste hulgas, kuna naistest paljud on igasugustel madalalpalgalistel abitöödel. Peale selle tuleb silmas pidada, küsimust üldulatuses käsitades, et kõikjal naistööstustöölisist suure % moodustavad tekstiiltöölised. Nende teenistus on aga, teatavasti, teiste töölistega võrreldes, võrratu madal.

Siin peame aga ühtlasi tähendama, et õige tihti ühel ja samal tööl võrdse töövõimega töötades naistele ei makseta, meestega võrreldes, ühesuurust tasu. Selle pahe vastu kutseühisused peavad võitlust. Põhimõtte „ühesuguse töö eest ühesugune tasu tööliste soo peale vaatamata“ on löönud läbi meil vist ainult trükitööstuses. Kuni 1928. a. trükitöölise streigini maksvuselt olnud kollektiivleping ei teinud palga suhtes vahet mees- ja naistöoliste vahel. Üks palga kohta käiv lepingu punkt, lausis järgnevalt: „Naisladujate ja naistrükkijate kohta on seesama õpiaeg ja palgamäär maksev, mis meesladujatel ja -rükkijatel.“

Eelantud andmeist näeme ühtlasi, et kesk- ja väiketööstuses tööliste teenistus on, nii meestel kui naistel, tunduvalt vähem kui suurtööstuses. 36,2 sn. vastu, mis meestöölised suurtööstuses teenisid keskmiselt ühe tehtud töötunni kohta, teenisid töölisid kesktööstuses 31,9 sn. (ehk 11,9% võrra vähem) ja väiketööstuses 25,9 sn. (28,5% võrra vähem). Naistel oli keskmine teenistus kesktööstuses 8,0% ja

väiketööstuses 27,9% võrra vähem kui suurtööstuses. Siit selgub, et suuremates ettevõtetes on töölisil ka suurem teenistus.

Teenistuse vahe suurtööstuse kasuks on osalt seletatav sellega, et kõik riigi ettevõtted, kus teenistus on tublisti kõrgem kui era ettevõtetes, kuuluvad suurtööstusse. Riigi murdudes ja kaevandustes, näiteks, kus kandvama osa moodustavad põlevkivi- ja turbatööstus, 1928. a. II poolaastal mehed teenisid keskmiselt ligi 25% ja naised ligi 30% võrra rohkem kui era tööstuses. Veel soodsamad teenistustingimused, võrreldes eraetevõtetega, on riigi metallitöölisel. Nad teenisid samal ajal rohkem kui era ettevõtteis 38,7% võrra. Nii, 1928. a. juulis, näiteks, lukusepad ja rauatreialid teenisid riigi ettevõtetes rohkem kui era ettevõtetes 37,0%, metallivalajad 23,4% ja lihttöölised 12,4%.

Aga peale mainitu on arvatavasti veel muid põhjusi, mille tõttu teenistus on suurtööstuses kõrgem kui väiksemates ettevõtetes. Nähtavasti suurem tööprotsesside mehaneerimine, kaupade valmistamine suuremal hulgal, teiste sõnadega, produktiooni standardiseerimine suuremas ulatuses ja kahtlemata ka ratsionaalsem töökorraldus kõrgesti kvalifitseeritud tööjuhtide juhatusel võimaldab suuremais ettevõtteis maksta oma töölisile kõrgemat tasu, kui kesk- ja väiketööstuses.

Töölise teenistus tõusis 1928. a. tublisti kõigis tööstusharudes, peale trükiteenistuse ning kehakatte- ja pudukaupade tööstuse. Nii tõusis see suurtööstuses murdudes ja kaevanduses 11,2%, keemiatööstuses 17,2%, mineraalide ümbertöötamise ettevõtetes (tsemendi-, telliskivitehased jne.) 4%, metalli- 7%, naha- 5,4%, tekstiil- 5,3%, puu- ja paberitööstuses 4,4% jne. Üldiselt teenistus oli töölisil suurtööstuses 1928. a. 6,1% võrra kõrgem kui eelmisel aastal.

Trükiteenistuses keskmine teenistus langes 1928. a. märtsis puhkenud trükiteenistuse streigi tagajärjel. Palganorme ei vähendatud küll mitte üheski ettevõttes. Ümberpöörduvalt, mõnes trükikojas tõsteti tööle jäänud tööliste palke ja mõned streiginurdjad teenisid streigi ajal väga hästi. Langeta-

valt mõjutasivad keskmisele trükiteenistusele teenistusele aga streigi tõttu tööle võetute uute tööliste madalad palgad. Teatavasti trükiteenistuse streik läks nurja osalt selle tõttu, et ettevõtjad palkasid streikijate asemele õpilasi ning streik ei eksitanud ettevõtetega tööd peaaegu sugugi. Raskusi oli vaid streigi algul.

Kesk- ja väiketööstuses, samuti kui suurtööstuseski, tööliste teenistus on 1928. a. tublisti tõusnud. 1927. a. I poolaastaga võrreldes, tööliste teenistus oli 1928. a. II poolaastal üldiselt 8,2% võrra kõrgem.

Üldiselt teenistus on tõusnud 1928. a. nii suur- kui kesk- ja väiketööstuses suuremal määral kui naistel. Nii, 1928. a. II poolaastal teenistus oli 1927. a. I poolaastal teenistusest kõrgem suurtööstuses meestel 8,8%, naistel aga 7,5% võrra, ettevõtetes 50 ja enam töötajaga meestel 9,1%, naistel 8,4% võrra, 20 kuni 49 töötajaga ettevõtetes meestel 7,4%, naistel ainult 2,9% võrra ning kesk- ja väiketööstuses meestel 10,5%, naistel 6,1% võrra.

Meeste ja naiste teenistuse liikumises avalduvat vahet võib arvatavasti seletada osaliselt järgneva asjaoluga. Kahel viimasel aastal tööliste teenistus on tõusnud roobasjoones tarbainete hindade tõusuga (elumaksumusega). Võttes võrdluse aluseks — lähtepunktiks — 1927. a. I poolaastal andmed, saame teenistuse tõusust suurtööstuses ja tarbainete kallinemisest (elumaksumuse tõusust) järgneva pildi:

		Tõus %/0/0-s		
		1927	1928	
1.		Poolaastad		
		II	I	II
Teenistus	meestel	2,4	4,1	8,8
	naistel	1,4	2,3	7,5
Elumaksumus . .		2,2	6,7	9,2

Tõenäoline näib olevat, et teenistus tõuseb osalt elumaksumuse tõusu survele. Võib olla teenistuse tõus on tingitud veel muist asjaoludest, kuid väljaspool kahtlust on vist, et elumaksumuse tõus on siin määrav tähtsus. Kuna palgad ja teenistus nii madalad

on, et töölised enamjaolt vaevalt ots otsaga kokku saavad, rakendades sealjuures tööle (väljaspool kodu) ka omi naisi, — kui see on võimalik, kui pole väikseid lapsi — nagu vastava uurimuse andmed 1925. a. näitasid, siis on loomulik, et ka väikene elumaksumuse tõus ennast juba tunda annab ja häda majas veel suureneb. Sarnases olukorras pole muud väljapääsu teed kui peab palka juurde nõudma. Mehed, kelle ülalpidamisel enamjaolt perekonnad, kellede majapidamises elukalline mine annab end valusamini tunda, on nähtavasti selle tõttu kõrgema teenistuse nõutamise suhtes aktiivsemad.

Peale selle, võib olla, et meeste töövõljalikus (töötodang) kasvab kiiremini kui naiste oma, mis ka teenistust meestel võib kiiremini tõsta kui naistel.

Eelpool nägime, et tööliste teenistus 1928. a. peaaegu kõigil aladel tublisti tõusis. Kuid, kahjuks, tööliste majanduslikku olukorda ei toonud see sugugi parandust, sest samal ajal tõusid tarbainete hinnad keskmiselt veel enam kui tõusis teenistus. Tallinas, näiteks, 1928. a. II poolaastal tarbainete hinnad olid 9,2% võrra kõrgemad kui 1927. a. I poolaastal. Selle tagajärjel võib märgata teenistuse ostujõu vähenemist 1928. a. kohta keskmiselt 0,4 punkti võrra. Eelmise aastaga võrreldes, teenistuse ostujõud (reaalteenistus) on tagurpidi läinud paljudes tööstusharudes. Näiteks, suurtööstuses mineraalide ümbertöötamise ettevõtetes 2,5 punkti võrra, naha- ja tekstiil- 1,3 p., puu- 0,8 p., paberi- 2,1 p., trüki- 9,9 p. ning toidujookide ja maitseainete tööstuses 3 p. võrra. Aga erandina murdues ja kaevanduste rühmas on reaalteenistus tõusnud 3,8 punkti (ligi 4%) võrra. Veel enam (üle 10%) on tõusnud keemiatöölise reaalteenistus. Selle põhjuseks oli tuletiku monopoli minek rootsi tikustrusti kätte. Teatavasti, valitsusega sõlmitud lepingu järgi kohustus trust tõstma tööliste palke 10% võrra. Keemiatööstuses, kus peale tuletikutööstuse on arvestatud veel mõned muud alad, nagu seebi- ja küünlatööstus, kosmeetilised laboratooriumid, õlivabrikud jne., tõusis teenistus keskmiselt 17,2% võrra. Nähtavasti muil

aladel teenistus on tõusnud keemiatööstuses veel enam kui tuletikutööstuses.

Viimase 5½ aasta jooksul, mille kohta on olemas tööliste palgaandmed, elutingimused olid töölistel soodsaimad 1927. a. Vastavatest andmetest selgub, et tööliste ostujõud 1924—28. a. on püsinud kogu aeg alla 1923. a. tasapinna. Nii, 1924. a. 8,2%, 1925. a. 7,2%, 1926. a. 7,6%, 1927. a. aga ainult 2,5% ja 1928. a. 2,9% võrra.

Üksikasjaliku ülevaate teenistuse ostujõu liikumisest tööstusharude järgi annab järgnev tabel.

Tööliste teenistuse ostujõu (reaalteenistuse) liikumine suurtööstuses 1923—28 a.

2.	Reaalteenistuse indeksid (1923 = 100)				
	1924	1925	1926	1927	1928
Murrud ja kaevand.	87,9	91,4	83,6	88,9	92,7
Mineraalide ümbert.	96,9	88,7	89,5	97,5	95,0
Metallitööstus . . .	91,2	91,4	96,4	104,4	104,7
Keemiatööstus . . .	100,5	96,8	96,5	107,7	118,4
Nahatööstus . . .	100,0	106,2	113,8	111,7	110,4
Tekstiiltööstus . . .	93,0	94,8	98,3	100,1	98,8
Puutööstus . . .	93,3	95,8	96,4	101,4	99,4
Paberitööstus . . .	93,2	103,0	103,7	101,8	99,7
Poligraafiatööstus .	95,7	101,1	105,3	106,5	96,6
Toidu-, maitseain. ja jookide tööstus	93,4	92,0	96,2	105,0	102,0
Kehakatte- ja pudukaup. tööstus .	...	90,7	97,5	105,0	96,6
Elektri ja gaasigaasi- ja veevar.	90,4	91,4	94,8	109,9	111,7
Puhastustööstus . .	95,4	103,8	110,7	115,9	122,1
Keskmine	91,8	92,8	92,4	97,5	97,1

Üksikute tööstusharude järgi teenistus on õige mitmekesine. Kõigi tööliste keskmise teenistusega võrreldes, teenistus on võrdlemisi madal, näiteks, suurtööstuses meestel murdues ja kaevandusis (7,6% võrra alla üldkeskmise), mineraalide ümbertöötamise ettevõtetes (6,8%), keemiatööstuses (3,8%), puutööstuses (2,2%) ja paberitööstuses (9,7%). Kuid peaaegu kõige madalamad on meestel palgad tekstiiltööstuses. Seal teenivad nad ühe tehtud töötunni kohta keskmiselt 29,0 sn. ehk umbes 20—22% võrra vähem kui keskmiselt kõik teised töölised.

Võrratu paremad on metalli-, naha-, trüki-, kehakatte ja pudukaupade tööliste (saapavabrikud, „Rauaniit“, O. Kilgase trikoovabrik jne.) ning elektri- ja gaasijaamade tööliste teenistustin-

gimused. Neil aladel on tööliste teenistus 10—34% võrra kõrgem teenistuse üldkeskmisest.

Niisama kirju pildi saame naistöölise teenistusest tööstusharude järgi. Eriti kõrge, võrreldes üldkeskmisega, on meil teenistus trükitööstuses (33% üle üldkeskmise); kehakatte- ja pudukaupade tööstuses (24,3%), elektri- ja gaasijaamades (32,6%), murdukes ja kaevandusis (11,7%), ning metallitööstuses (17%). Aga naiste tähtsamal tööalal — tekstiiltööstuses — teenistus on 7,4% võrra vähem kui keskmiselt kõigil töölisil.

Kesktoöstuses teenivad meestöolisest paremini metalli- (3,1% võrra üle üldkeskmise), keemia- (12,8%), keha-

katte- (32,4%) ehitus- (14,1%) ning elektri- ja gaasijaamade ja puhastustöölised (6—7%). Muil aladel teenistus on meestel kesktoöstuses madalam kui keskmiselt kõigil töölisil kuni 25% võrra, — üksikutes tööstusharudes teenistuse vahe on väga kõikuv.

Naistöolisest on kesktoöstuses, üldise seisukorraga võrreldes, soodsamates tingimustes metalli-, tekstiil-, toidu-, maitseainete ja jookide ning kehakatte- ja pudukaupade tööstuses tegevad töölised. Neil aladel naised teenisid 1928. a. II poolaastal 2—5% võrra rohkem kui keskmiselt kõik töölisel. Teistel aladel oli nende teenistus üldkeskmisest madalam ümmarguselt kuni 30% võrra; mõnel alal oli teenistuse vahe vähem.

Tööliste rühmitus keskmise teenistuse järgi ning õppinud ja lihttööliste teenistuse vahetõrge 1928. a.

3.	Teenistus tunnis (snt.)					K o k k u	Keskm. teenistus tunnis (snt.); mediaan	% (lihttöölise teenist. = 100)
	Kuni 12,5	12,6—25,0	25,1—37,5	37,6—50,0	50,1 ja üle			
	A. Mehed							
Üleriiklik keskmine	1,7	37,0	37,5	16,5	7,3	100	28,1	—
Põlevkivi-kaevandustöölised	—	9,6	40,0	37,1	13,3	100	37,6	140,3
Luksepad	0,2	12,4	52,0	30,2	5,2	100	33,5	125,0
Rauatreialid	—	14,5	35,9	37,6	12,0	100	37,4	139,6
Valajad	—	7,7	30,1	26,6	35,6	100	43,2	161,2
Tooresnahatöölised	—	0,6	37,7	35,1	26,6	100	39,9	148,9
Ketrajad	—	32,8	62,5	4,7	—	100	30,2	112,7
Tislerid	—	12,8	44,1	27,8	15,3	100	34,9	130,2
Puusepad	—	9,5	29,5	51,5	9,5	100	38,6	144,0
Puusaagijad masinail	—	36,1	52,3	6,3	5,3	100	27,4	102,2
Trükiladujad käsitsi	—	2,5	8,5	26,3	62,7	100	53,3	198,9
Müürisepad	—	3,3	18,0	70,5	8,2	100	42,1	157,1
Masinistid	—	16,0	45,7	31,7	6,6	100	32,7	122,0
Kütjad	—	30,6	54,4	13,5	1,5	100	28,6	106,7
Paberitöölised	—	84,9	14,7	0,2	0,2	100	20,8	77,6
Muud õppinud töölisel	—	23,6	26,6	29,1	20,7	100	37,4	139,6
Lihttöölised	0,1	42,7	40,5	12,1	4,6	100	26,8	100
Õpilased	28,5	60,3	8,3	1,8	1,1	100	16,3	60,8
	B. Naised							
Üleriiklik keskmine	3,9	79,2	14,8	1,8	0,3	100	19,9	106,4
Ketrajad	1,8	95,7	2,5	—	—	100	19,3	103,2
Kangrud	1,2	82,9	15,4	0,5	—	100	21,5	115,0
Poolijad	7,0	75,5	17,5	—	—	100	20,2	108,0
Karbitegijad	6,1	57,6	33,9	2,4	—	100	21,6	115,5
Trükiladujad käsitsi	—	12,5	25,0	43,8	18,7	100	40,0	213,9
Paberostoppjad	—	92,2	7,8	—	—	100	21,7	116,0
Kompektivalmistajad	2,3	77,2	18,3	1,1	1,1	100	20,9	111,8
Muud õppinud töölisel	0,9	66,2	26,5	5,3	1,1	100	21,7	116,0
Lihttöölised	3,6	81,5	12,8	1,9	0,2	100	18,7	100
Õpilased	37,0	58,1	4,9	—	—	100	14,9	79,7

Ka ametalade järgi tööliste teenistus on õige mitmekesine, nagu näitavad tabelis 2 toodud andmed. Lihttöölisega võrreldes kutseoskuslised

töölised teenivad mõnel alal $1\frac{1}{2}$ —2 korda rohkem. Lihttöölised mehed teenisid 1928. a. juulis tunnis keskmiselt 26,8 sn. Teenistusrühmade (teenistusredeli) järgi nad jagunesid järgnevalt. Ligi 50% lihttöölisest teenisid tunnis keskmiselt kuni 25 sn. Järgmisse teenistusrühma — teenistusega tunnis 25,1—37,5 sn. — langes neist 40,5% ja ainult 16,7% lihttöölisest kuulusid kõrgematesse teenistusrühmadesse. Lihttöölisega võrreldes, võrratu paremas seisukorras on kõrge kutseoskusega trükiladudajad. Nende teenistus on 2 korda kõrgem kui lihttöölisel. Neist oli ainult 11% keskmise teenistusega tunnis alla 37,5 sn. Enamus — üle 60% — teenisid tunnis üle 50 sn. Nende keskmine teenistus oli 53,3 sn.

Võrdlemisi hästi teenivad metallivalajad (61,2% võrra rohkem kui lihttöölised), müürišepad (57,1%), tooresnahatöölised (48,9%), põlevkiivi-kaevandustöölised (40,3%), puusepad (44%), rauatreialid (39,6%), tiserid (30,2%) jne. Loomulikult, nende ascus teenistusredelil on hoopis teine kui lihttöölisil. Madala teenistusega töölisi on nende hulgas vähem, kõrge teenistusega ümberpöörduvalt, rohkem (v. tabelarvud). Juhime siin tähelepanu sellele, et tab. 2 andmetes on arvestamata perekonna abiraha.

Peab tähendama, et meestel suur-tööstuses kõige viletsamad palgad ja teenistus on paberitööstuses. Nende keskmine teenistus oli 1928. a. juulis 20,8 sn. tunnis. Neist ainult 15% ümber teenisid tunnis üle 25 sn., aga 85% teenisid sellest vähem. (Siin on paberitöölisete all mõeldud ainult paberimasinate juures ja muil tööaladel otsekoheselt paberivalmistamise tööprotsessidel tegevad töölised. Välja on jäetud näiteks remonttöölised, nagu lukusepad jne., katlakütjad, masinistid, paberipuude koorijad jne.). Ligikaudselt samasugused on teenistustingimused suur-tööstuses veel meeslihttöölis-tekstiiltööstuses. Nende keskmine teenistus oli 1928. a. juulis 21,2 sn. tunnis. Neist ümmarguselt 25%-l ulatus teenistus tunnis üle 25 sn., aga 75% teenisid alla sellele.

Naistööliste hulgas esikohal on samuti trükiladudajad. Nad teenisid kesk-

miselt 114% võrra rohkem kui lihttöölised. Teiste kutseoskusliste naiste teenistus ei erine mitte lihttöölisete teenistusest sel määral kui meestel. Ainult 10—15% võrra enam kui lihttöölised teenisid suur-tööstuses kangrud, karbitegijad, paberossitoppijad, kompvekivalmistajad ja teised õppinud töölised. Siit näeme, et naiste palgad on palju ühtlasemad kui meeste omad. Õppinud kutseoskuslistest naistöölisest ketrajatel on teenistus peaaegu ühtlane lihttöölisete teenistusega.

Sõjaeelsete palkadega võrreldes, praegused palgad on tunduvalt madalamad. Praeguse teenistuse ostujõud, sõjaeelse palga ostujõuga võrreldes, teeb välja, näiteks lihttöölisel era metallitööstuses ainult 80% ümber. Metallitööstuses palgad on eriti alla surutud ses tööstusharus valitseva kriisi läbi.

Teistes tööstusharudes arvatavasti pole töölisel teenistuse ostujõu langus mitte nii suur kui metallitööstuses.

Rahvusvahelises võrdluses Eesti töölisete palgad on õige madalad. Kui võtta Londoni töölisete palga ostujõudu kui 100, siis teeb sellest Eesti töölisete teenistuse ostujõud välja ainult 40% ümber, vast veidi üle selle. Eesti töölisete teenistusele võrdlemisi ligidane on töölisete teenistus Poolas, Itaalias, Čehhoslovakkias, Austrias ja arvata-vasti ka Lätis ja Leedus. Neis riikides, peale Leedu, mille kohta andmed puuduvad, ei ületa töölisete teenistus Eesti töölisete oma vahest mitte palju üle 10%. Rekordpalgad on endiselt P.-A. Ühisriikides ja Kaanadas, kus töölisete ostujõud on ümmarguselt 4 korda suurem kui meil. Euroopa riikidest paistavad silma võrdlemisi kõrge töölisete palgaga Holland ja Rootsi.

Ettevõtete administratsiooni palgad on järgnevad. Mees-kontoriametnikkude keskmine kuupalk, kui jätta välja direktorite palgad, oli 1928. a. juulis keskmiselt 96,8 krooni, naiste oma aga 71,2 kr. Tublisti kõrgemad on tehnilise personaali palgad. Siia rühma kuuluvad palgalised teenisid kuus keskmiselt 113,8 kr. Palga suhtes see on väga ebaühtlane rühm, sest siia kuuluvate isikute tehniline haridus ja kogemused on ka väga mitmekesised.

Nii insenerid teenisid kuus keskmiselt 245,4 kr., meistrid 137,5 kr., künnikud 87,7 kr. ja muud tehnilise ülesandega isikud nagu tehnikud ja joonistajad 97,4 kr.

Teenijate (öö- ja väravavahid, koja-
mehed, uksehoidjad jne.) palgad sarnanevad aga umbes tööliste palkadele. Nii, meesteenijad saavad kuus keskmiselt 54,7 kr., naisteenijad 47,7 kr.

Tähtsamad streigid 1928. a.

R. Sõrmus.

Austraalias laeva kokkade streik, mis algas 1928 a. mais, mõjutas tõsiselt laevanduse tegevust. Streigi tõttu tuhanded merimehed olid sunnitud lahkuma teenistusest. Juunis kokkad lõpetasid streigi ja olid sunnitud tööle asuma laevaomanikkude poolt ettepanekud tingimustel.

10 septembril puhkes sadamatöölise streik, kuna nad ei pidanud vastuvõetavaks vahekohtu otsust palga ja ületunnitöö tasu asjus. Streik laienes kõigi suuremate sadamate peale. Streikijad nõudsid ületunnitöö eest kahekordset tasu. Kuna Austraalias töötaolu kaunis terav — ametiühisuste liikmete hulgas oli 1928. a. 45 tuh. töötut ümber, mis teeb liikmete üldarvust veidi üle 10% —, siis põhjustas see streigi nurjaminekut. 19. oktoobril streikijad olid nõus asuma tööle vahekohtu otsuses ettenähtud tingimustel, kuid seks ajaks paljudel töökohtadel töötasid juba vabatahtlikud. Selle tõttu paljud streikijad jäid ilma tööta.

Belgias ulatuselt kõige suurem oli dokitöölise streik Antverpenis, millest võtsid osa umbes 12.000 töölise. See puhkes 18. juunil. Streigist võtsid esialgu osa 8.000 dokitöölise ja nad nõudsid palga kõrgendust 10 franki tööpäeva kohta. Streik laienes varsti kõigi sadamatöölise peale. Esialgu Transporttöölise Ametiühisus ei kiitnud streiki heaks, aga kui streik võttis üldstreigi ilme, siis Ametiühisus võttis streigi juhtimise enese peale ja lubas streikijaid toetada streigi lõpuni. 23. juunil töö- ja kaubandusminister, kui ta oli juba läbirääkinud Ametiühisuste sekretäridega, pani ette tööliste ja ettevõtjatele asuda tööle ja konflikt anda lahendada Antverpeni sadama vahekohtu kätte. Töölised nõudsid viibimata palkade tõstmist ja lükkasid selle ettepaneku suure häälteenamu-

sega tagasi (7038 häält tööministri ettepaneku vastu ja ainult 663 häält poolt).

10. juulil töölised otsustasid siiski ametiühisuste juhtide ettepanekul konflikt lahendada anda vahekohtu kätte. Vahekohtu otsuse järgi töölised said palka juure 4 franki päeva kohta ja kollektiivlepingu, mida aastast aastasse võib edaspidi pikendada, kui selle vastu kumbki pool ei avalda protesti.

Eestis 1928. a. möödus trükitöölise streigi tähe all. Trükitöölise streik puhkes, teatavasti, 21 märtsil 1928. a. ja lõppes alles 21. juulil, olles kestnud üldse 4 kuud. Streikijad nõudsid palganormide tõstmist, mis olid pandud maksma 1924. a. kollektiivlepinguga. Kuulutati välja ülemaaline trükitöölise streik, kuna ettevõtjad keeldusid palke tõstmast. Aga streik ei läinud nii hästi läbi, kui vast ette arvata võis. 61-st ja 5 ja enam töötaga trükikojast puudutas streik ainult 39 ettevõtet. Tõsi, suuremates trükikodades oli streik enam levinud, aga kesktööstuses oli streigist puudutatud ettevõtetest ainult 50% ümber. Trükitöölise üldarvust võtsid streigist osa ligi 50%. Kuna, peale selle, juba enne streiki trükitöölise hulgas oli palju töötuid, siis oli ettevõtjatel väga kerge streigist üle saada. Juba 12. aprillil, s. o. 3 nädalat peale streigi algust, 632 streikija asemele trükikodadel oli juba palgatud 233 uut töölise, neist suur hulk noori töölise — õpilasi. 1. juunil oli uusi töölise juba 394 ehk 70% ümber streikijate arvust. Sarnases seisukorras polnud enam mingit lootust streigi võiduks. Streik lõppes peaaegu täieliku kaotusega. Palganorme tõseti vaid mõnes üksikus trükikojas. Aga paljud töölised jäid tööta. Sai teoks ainult töölise vahetus ja mõnede töölise asendus õpilastega.

Väga pikaldase iseloomuga trükitöölise streigi tõttu streikide raskusmäär tõusis 1928. a. enneolemata kõrgusele. Kaotsiläinud tööpäevade arv tõusis 156 tuhande peale 100 tuhande töölise kohta, kuna see eelmisel aastail oli: 1924. a. 18 tuh., 1925. a. 9,2 tuh., 1926. a. 4,2 tuh. ja 1927. a. 10,3 tuh. Trükitöölisel kaotsiläinud palgasummat ettevõtjad hindavad ümmarguselt 150 tuhande kr. peale.

Indias puhkes rida streike tekstiiltööstuse ettevõtteis Bombays. Mitu väiksemat streiki puhkesid juba aprillis, kuna töölised polnud rahul sellega, et suurendati nende tööhulka, palka aga kärbiti. Et tõsta tootodangut, anti töölisile juure töomasinaid. Nõnda, töölised olid sunnitud töötama suurema masinate arvuga. Streik kestis oktoobrini, mil aset leidsid streikijate rahutused. Oktoobri keskpaigas umbes 75 tuhat töölise algasid tööd endistel tingimustel. Aga umbes 65—70 tuhande ümber lahkus Bombayst ajutiselt maale. Arvatakse, et selle streigi läbi läks streikijatel kaotsi üle 20 miljoni tööpäeva.

Inglismaal (ühes Põhja-Iiri-maaga) oli 1928. a. üldse 302 streiki, millest võtsid osa (otsekohele ja kaudselt streigist puudutatud) 124.300 töölise. Kaotsiläinud tööpäevade arvu hinnatakse 1,4 miljoni peale. Kõige enam puudutas streigilikumise laine tekstiiltööstuse ettevõtteid. 1928. a. juunis puhkesid streigid mitmes tekstiiltööstuse ettevõttes. Üldse oli sel ajal 33 streiki 24.300 osavõtjaga, kusjuures neil streikide tõttu kaotsi läks kogusummas 695.000 tööpäeva. Kaotsiläinud tööpäevade arvu järgi tekstiiltöölise streigist on osatahtsusest 49,5%-ga esikohal. Kõige suurem streik oli puuvilla kudumisvabrikus Nelsonis, millest võtsid osa umbes 16.600 töölise ja mis kestis 30. maist 12. juulini — ligi 1½ kuud. Selle streigi tõttu läks töölisel kaotsi kogusummas ümmarguselt 600.000 tööpäeva. Streikijad nõudsid ühe kangru tööle tagasivõtmist, kes oli vallandatud sellepärast, et ta keeldus maksmast ettevõttele trahvi rikutud töö eest. Streik lõpetati kokkuleppe teel, kuna selle lõplik lahendus anti teha segakomisjoni kätte.

Suurematest streikidest võiks nimetada veel Northumberlandis ja Durhamsis märtsis puhkenud söekaevurite streiki, millest võtsid osa 35.000 töölise ümber. Töölised streikisid protestiks palkade kärpimise vastu, kuid streik lõppes ettevõtjate võiduga. Töölised kaotasid 137.000 tööpäeva.

Jaapanis ulatuselt suurim oli merimeeste streik. Sellest võtsid osa mitu tuhat merimeest kogusummas umbes 300 laeval. Streikijad nõudsid minimaalsete palkade maksmapanekut. See streik ei kestnud mitte kuigi kaua — kõigest 3 päeva. Vahekohtu otsuse põhjal rahuldati merimeeste nõudmised ja minimaalpalgad astusid jõusse. Need on Jaapanis üldse esimesed minimaalpalga normid.

Kaanadas seisab esikohal Wayne söekaevurite streik, mis haaras 5 ettevõtet kogusummas 1.200 töölisega. Töölise streigi kutsus välja palkade vähendamine 4 penci võrra 1 tonni pealt. Peale selle streikijad nõudsid ametiühisuse tunnustamist. Olles kestnud juba 119 tööpäeva, millede jooksul töölised kaotasid kogusummas 51.000 tööpäeva, ei jõutud aasta lõpuks veel mitte kokkuleppele.

Kaanadas pälvib tähelepanu veel Montreali ja Toronto metallitöölise streik. See haaras 13 ettevõtet 750 töölisega. Streik kestis 61 tööpäeva, kusjuures streikijail kaotsi läks kogusummas ligi 23.000 tööpäeva. Streikijad nõudsid õige tunduvalt palgakõrgendust — 10% võrra, mõnede töölise kohta veel enam. Streik lõppes poole läbirääkimiste teel. Osa töölise nõudmised rahuldati, osa asus tööle endistel tingimustel.

Vankoveri ja New Westminsteri puusepad nõudsid, et ettevõtjad töölise palkaksid ainult ametiühisuste kaudu. Nad streikisid 8. oktoobrist 9. novembrini, kuid olid sunnitud taganema oma nõudmisest. Streigist võttis osa üldse 545 puuseppa; nad kaotasid streigi läbi ligi 15.000 tööpäeva.

Canmore söekaevurid nõudsid 2 töölise tööle tagasivõtmist, kes olid vallandatud lõhkeainetega ebaõige ümberkäimise pärast. Streigist võttis osa 270 töölise ja see kestis 62 tööpäeva. Töödepartemang, kelle kätte streigi põhjus oli uurida antud, otsustas asja

tööliste kasuks ning vallandatud tööli-
sed võeti tööle tagasi. Töölistel läks
kaduma kogusummas 16.740 tööpäeva.

P o o l a s leidsid 1928. a. aset suu-
red tekstiiltööliste streigid. Rahulole-
matus töötingimustega Lodzi tekstiil-
tööstuse ettevõtetes kutsus välja sep-
tembris tööliste streigi, millest võttis
osa umbes 45 tuhande töölise ümber.
Asudes uuesti tööle, nõudsid nad pal-
gakõrgendust 20% määral. Sellele
nõudmisele ei tulnud ettevõtjad vastu,
mille tagajärjel tööliised uuesti hakka-
sid streikima. Sel puhul streikisid um-
bes 60 tuhat tekstiiltöölist. Tekstiil-
tööliste streiki toetasid ka teised töö-
liised. Üldstreik kestis 4 päeva. Lõ-
puks sõlmiti uus leping, millega teks-
tiiltööliste palka tõsteti 5% võrra.

R o o t s i s kõige suurem töökonf-
likt tekkis 1928. a. paberimassi ja pa-
beritööstuses. Konflikt paberimassi et-
tevõtetes sai alguse juba 1. jaanuaril.
Ettevõtjad nõudsid palkade vähenda-
mist kõrgemapalgalistel töölistel ja mõ-
ningaid muutusi töötingimuses. Konf-
likt puudutas üldse 17.500 töölist. Lä-
birääkimised uue lepingu sõlmimiseks
nurjusid. Selle tagajärjel kuulutati
välja lokaut (töösulg). Hiljem laiendati
lokaut solidaarsuse pärast ka sae-
veski- ja paberitööliste peale. Nõnda
konflikti oli segatud üldse umbes
50.000 töölise ümber. 8. aprillil lahendati
konflikt lepituskomitee kaudu.
Mõnedel kõrgemapalgalistel töölistel
vähendati palganorme, aga mõnedel
aladel, ümberpöörduvalt, tõsteti neid.
Töötingimusi puutuvates küsimustes le-
piti kogu täielikult tööliste kasuks.

Peale selle puhkes streik raua kae-
vandustes, millest võtsid osa 8000 töö-
lise ümber. Streikijad nõudsid kõrge-
maid palganorme. Kuna kumbki pool
järele ei annud, venis streik väga pikale.
Alles 27. augustil sõlmiti uus le-
ping (streik algas 2. jaanuaril). Uus
leping ei toonud mitte tunduvald pa-
randusi. Palganorme tõsteti ainult mõ-
nedele madalapalgalistele töölistele;
enamus aga pidi vastu võtma endised
palgatingimused.

S a k s a m a a l oli 1928. a. mitu suurt
streiki. Kõigi streikide põhjuseks oli
palganormide suurendamise nõue. Ai-
nult osavõtjad ühest suuremast streigist
nõudsid peale palkade tõstmist ka 48-

tunnilist töönädalat. Kuna Saksamaal
tööliste palgad on võrdlemisi madalad,
siis, loomulikult, nad lõppesid kui mitte
täieliku, siis osalise tööliste võiduga.
Kõige suurem konflikt tekkis Reini-
Vestfaalia raskes terase- ja rauatöös-
tuses, kus uue lepingu sõlmimise läbi-
rääkimised nurjusid. Umbes 215.000
töölisele kuulutati 1. novembril lokaut.
Ametiühisused nõudsid palkade tõst-
mist kõigile töölistele, kes üle 21 a.
vanad. Järgnes protsessimine töökoh-
tutes, mis venis kaunis pikale. Enne
kui lõplik Federaal Töökohtu otsus ära
oodati, lepiti kokku siseministri vahelt-
sobitusel. Sõlmiti uus leping, mille
järgi vähendati tööaega ja tõsteti veidi
ka palganorme. Nii kestis see töösulg
umbes 2 kuud.

U l a t u s e l t järgmine streik oli Põhja-
Lääne Laevatehastes. Sest võtsid osa
umbes 45.000 töölist. Tööliised nõud-
sid palkade tõstmist ja 48-tunnilist töö-
nädalat. Vahekohus rahuldab osalt
tööliste nõudmised. Aga seda otsust
ei pidanud vastuvõetavaks ei ettevõt-
jad, ega tööliised. Tööminister aga se-
letas, et vahekohtu otsus on mõlema-
tele pooltele sunduslik. Nõnda lõppes
see streik siiski tööliste võiduga.

Düreni ja München-Gladbachi teks-
tiiltööliste palga kõrgenduse nõudmi-
sele, mis esitati ettevõtjatele septemb-
ris, vastasid ettevõtjad lokaudiga, mis
puudutas umbes 45.000 töölist. Tälikü-
simus anti lahendada vahekohtu kätte.
Selle sundotsusega tõsteti tööliste pal-
ganorme ning lokaut lõppes.

S o o m e s, samuti kui Belgias, strei-
kidest ulatuselt suurim oli sadamatöö-
liste streik, millest võtsid osa samuti
12.000 töölise ümber. Streik puhkes
juuni algul üldse 13 sadamalinnas.
Streikijad nõudsid peamiselt kollektiiv-
lepingu sõlmimist, peale selle mõnin-
gaid soodustusi palgatingimustes. Aga
ettevõtjad ei pidanud võimalikuks töö-
liste nõudmistele vastu tulla. Streik
kestis, aga ettevõtjad püüdsid asendada
streikijaid teiste töölistega. Augustis
ettevõtjad võisid konstateerida, et
tööle asunud streikijate (streigimur-
d-jate) ja vabatahtlikkude abil on juba
läinud korda läbiviia tööst 60% ümber.

Siis Soome streikivad sadamatööli-
sed tulid omapärasele mõttele. Nad
pöördusid juulis Rahvusvahelise Trans-

porttööliste Ametiühisuse poole üleskutsega, võtta Skandinaavia sadamates boikotti alla kõik sinna sihitud Soome laevad, samuti kõik neisse Soome sadamatesse sihitavad laevad, kus streikisid Soome sadamatöölised. Hiljem pöördusid streikijad sama üleskutsega ka Taani ametiühisuste poole. Aga Taani Alaline vahetuskohus asus seisukohale, et Taani töölistel ja nende ametiühisustel on õigus organiseerida streike ja otsustada ainult Taani töötingimustesse puutuvaid tüliküsimusi.

Teatavasti see streik, mis kümme kuud kestnud, lõppes alles 16. aprillil 1929. a. töölistele õige soodsatel tingimistel. Kokkuleppe järgi tõusis sadamatööliste töötunni tasu 12,5—25%.

P.-A. Ühisriikide söekaevurite töötüli umbes 200.000 töölisega, mis sai alguse juba 1927. a., kestis 1928. a. edasi. Konflikti ulatus oli ka maa-alaliselt väga suur, kuna ta haaras kaevandused 10 osariigi piirides. Konflikti põhjuseks oli see asjaolu, et töölised polnud nõus 1920. a. maksma pandud palganormide vähendamise, mida

tahtsid võtta ette ettevõtjad. Kuna tüliküsimust polnud võimalik kiirelt lahendada, otsustasid kaevandused pikendada palganormide maksvuse tähtaega kuni 1. aprillini 1928. a. Sest ajast aga ettevõtjad keeldusid endiste normide järgi palka maksmast. Aga mõned Ohio (loe: Ohajo), Pennsylvania ja Öhtu-Virginia kaevandused tõstasid ametiühisusteta korraldatud töötingimuste alusel. Teised kaevandused seisis streigi tõttu. Juulis tuli söekaevurite ametiühisus otsusele, et järelandmine ettevõtjatele on möödapääsemata ja andis oma nõusoleku lepingute sõlmimiseks ringkondades. 1928. a. lõpuks lepingud olid peaaegu kõikjal sõlmitud ja streik lõplikult lahendatud.

Üks suurematest streikidest puhkes aprilli keskpaigas New Bedfordis. Seal ettevõtjad kavatsesid kärpida tekstiiltöölise palke 10% võrra. Palgavähendus puudutas 28.000 töölist. Massachusettsi osariigi vahetuskohus soovitas pooltele võtta vastu 5%-st palkade vähendamist, millega mõlemad pooled rahule jäid.

Mõnda liikumise füsioloogiast.

Tööhulga väljaarvamine käimise, ujumise jne. juures.

Dr. H. Jürgenson, Tartu.

Liikumine on elu! Juba vanaaja Kreeka filosoofi Herakleitose ajast on pärit see ütetus. Elu liigub alaliselt edasi ning jökke astumisel ei ole see mitte enam jõgi, missugune ta oli mõne minuti eest, kui temasse sama inimene esmakordselt astus: Vanad veed on ärajooksnud, uued peale tulnud, mängivad teised lained ning puhuvad juba teised puhangud ja tuuled, vahest tormidki. Ning kui just muutumise seisukohast elu üldse võtta, siis teame ju, et ilmas iga sekundi jooksul 3—4 inimest sünnib, 2—3 sureb: Elu külva ja Surm vikatimehena töötavad vahetpidamata ööd ja päevad usinate põllutöölisena elupõldudel, selle tagasihoidlikkudel, maisetel radadel.

Kas pole mitte tore seepärast nähes põllutöölise niitmas ehk külvas, meelde tuletada inimmasina saatust elukäiku, rühkimist, edasi tõttamist, liikumist, tööd!... On nagu lepitaks

neid mõtteid kanda eneses siis kõik vastolud, nägema õpiks igas kaasiniemes ka inimest, keda saatus kord külviterakesena, kord niidetult-murtud heinana sama emakesele maakesele heidab, ilma et ta küsiks ka, kas inimene seda just nii tahab.

Võib olla, tahaks ta just kõike seda teisiti näha, kui saatus poolt see temale määratud saab.

Muutumine tähendab arengut, areng saadab elu. liikumine on üks elu tähtsamatest tunnusmärkidest. Kui vaatame üldse loodusesse, siis näeme, kuidas arenevad, kasvavad taimed, loomad, kui võtame abiks suurendamisklaasi (mikroskoobi), siis võime näha, kuidas liigub kogu sisemus ainult ühest rakust koosnevatel kõige lihtsamatel olevustel, avaldab elu nendes olev „eluedelik“, protoplasma ehk alglima.

Kas on liikumist võimalik kindlaks määrata, nagu masinal me seda võime

teha? On küll! Mitte aga igal juhusel, ainult siis, kui teatav töö juba ära tehtud ning vastavad uurimisaparatuurid selleks olemas. Kui keegi mees, kelle keharaskus (riided ka hulka arvatud) 80 kilogrammi, läheb märke ülesse, mille kõrgus 2000 meetert ning

logrammomeetrile ($40 \times 8000 = 320000$). Käigu hea külg on just see, et siin pea-aegu kogu keha lihaskava töösse saab kistud, teine asi on juba see, kui ainult osa lihaseid töösse rakendatakse. Võtame näite. Võimleja kisub oma keha kätte abil kangi sihis ülesse, kuni lõua-

Puhkepäev kevadises looduses.

tee üldine pikkus 20000 meetert, siis teeb ta teatava töö ära, mis kokkuvõttes annab ligikaudu 300000 kilogrammomeetert. Seda töö hulka võiks katta sama mees, kui ta lagendikul 40 kilomeetert ära käiks, kilogrammomeetrite hulk võrdub ligi 40 kilomeetritelisel teekäigul 80 kilogrammilise raske mehe juures samuti 300000 ki-

ni (tuntud harjutus rekkil, kangil). 80 kilogrammi raskuse juures, kus ta oma keha selle harjutuse juures igakord $\frac{1}{2}$ meetert ülespoole tõmbab, teeb ta ära iga harjutusega töö, mis vastab: $80 \times \frac{1}{2} = 40$ kilogrammomeetrile (lühend: 40 kgm). Kui ta nüüd sarnasel teel tahab päeva kohta keskmiselt arvatavat 200000—300000 kilogrammo-

meetrilist tööd ära teha, siis tuleks tal end kangile kiskuda 200000 (ehk 300000) : 40 = 5000 (ehk 7500) korda ühe päeva jooksul! Et see võimatu, seda teab igaüks. Miks aga? Sellepärast, et selle harjutuse juures üksinda üksikud (käe, selja jne.) lihased, lihasrühmitused mitte kogu lihaskava, tõesse saab rakendatud: inimene väsis seetõttu siin pea. On teada meil ju ka, et õlavarre lihased kokku ainult 28% kogu lihaskavast välja teevad. Teiselt poolt võib inimene jälle suuremat tööhulka näidata, kui seda tavaliselt kas või elu ülalpidamise mõttes vaja oleks, näiteks kirglikult tundide vältel jalgpalli mängides jne., kus ainetevahetus kehas mitu korda elavamaks muutub, kui mõne rahulikult lähiviidud pikema rännaku järele. Teises mõttes võib mõnede masinate, spordiriistade abil üldist inimkeha energiatarvidust vähenendada, näiteks jalgrattur raiskab kõndijaga võrreldes umbes kaks korda vähem energiat kui ta teatavat maad katab ning saab veel peale selle kaks korda kiiremini kohale vähema väsimustunde juures, kui virk rändur. Küsime nüüd: millest oleneb siis ära tehtud töö raskus? Tuleks vastata sellele:

- 1) vastavast kiirusest, millega tööd ehk sportlist harjutust tehakse, edasi,
- 2) oma isiklisest keharaskusest, 3) abinõudest ning riistade ehitusest, kaalust jne., millega tööd tehakse jne.

Nüüd võtame ujumist. Me teame, et ka vees võib inimene oma keha edasiviia, end maksma panna. Kas end siin aga igakord kõige otstarbekohasemalt maksma panna osatakse (nii tehnilise kasu kätte võitmise mõttes) on sootu teine küsimus. Me tunneme rinna, selja, külje, hispaania (käsi üle käe) ja jalalöögi ujumisstiilid. Nende kiirust märkisin ma siin tõusvas järjekorras. Rinnuli ujumist võib siin „jalutuskäiguga“ võrrelda, kunas jalalöögi ujumine oleks „jooksmine“ vees. Jalalöögi ning hispaania ujumisstiilidega saab kõige rutemini edasi, kas aga hingamise korralikkus selle kõige juures ei kannata, see on just siin nende halvaks küljeks. Tekkib küsimus kohe: mis on tähtsam, kas mõne sekundiline võit, või ujumine, kui tervist (eriti hingamist jne.) kosutav kehaharjutus? Üks on selge ja see on: pro-

fessionaalsed ujudad (kui sarnased oleks) peavad oma pikamaa ujumistes just ujumisega, kui tervislise (hingamine jne.) kehaharjutusega, arvestama, end ses mõttes arendama, treenerima, nagu sportlased harjutamist nimetavad.

Edasi liikuda vees võib inimene seetõttu, et tema n. n. erikaal on vee omale väga lähidane: eriti merevees, kus nagu teada palju soolasid jne., on inimkeha erikaal koguni mereveest madalam. Sarnasel korral on õige kerge ujuda, sest vesi „ajab“ inimest nii õelda ülesse, nagu ta üles tõstab kõiki kergeid asju: teame, et rasv ja õlid veel ujuvad, mida igaüks meist näinud on, näha saanud. Eks ole õige ka seetõttu arvamine, et rasvarikastel inimestel kerge ujuda on, muidugi kui mitte nad rasvanenud südame all ei kannata jne. Ka suudavad paksud inimesed külmemas vees ilma ühegi raskuseta võrreldes kõhnade inimestega ujuda: nende nahaalune rasvakude ei lase külmal veel nende kehale nii tugevasti mõjuda, nende keha ei saa enesest niipalju soojust sarnasel korral äraanda (kaotada), kui seda kaotab kõhn inimene. Jõevee erikaaluga võrreldes on inimese erikaal pisut kõrgem, seepärast jões ujumine ka raskem, kui meres. Rinnuli ujudes tõuseb ujuja keha erikaal ka veel seetõttu, et siin pead vee peal tuleb, keha üldne toetuspunkt, mis selili vees olles omas õiges seisundis asetub, saab siin teisale (pea ülestõstmisel rinnuli ujumisel) nihutatud, mis just ujumist siin raskendab.

Selili vees lamades võib oma keha väiksemate käte liigutuste abil end hulka aega vee peal hoida. Hingata peab siinjuures korralikult oskama, ka üldine rahulikkus on vajalik, vesi ei tohi lainetada. Ning kõige selle tagajärjeks tore enesetunne, lamada vees, nagu kusagil niidul, pilk ülespoole juhitud, kus sätendab päikene. Kui välja hingata (see tähendaks osa õhku kopsudest väljaajada), siis muutub raske- maks inimese erikaal, kui sissehingata enesesse õhku, siis muutub kergemaks jälle meie erikaal, me tõuseme nagu vee peale ülesse, nagu täispuhutud põis ehk lihtne kummipall. Heal ujujal peavad head kopsud olema. Suure õhumahuvusega, korraliku hingamis-

tüübi ning tervisega. Tiisikuse haigest vastupidavat head ujujat kunagi ei või saada

Rääkisime nii siis täna liikumisest maal, vees, — võiks rääkida veel üldse liikumisest õhus, kuid inimesed pole linnud ja seetõttu see neile võimatu.

Kas on võimalik energiatarvitust, tehtud töö hulka ujuja juures kindlaks teha, mõõta. Vastus: on võimalik, ehk küll raskem siin mõnda läbiviia vee sees, kui see teha oleks maa peal. Huvitaval kombel ei muutu peaegu sugugi keha temperatuur ujujal vees, kunas kuumus selles mõttes tugevam on (leilisaunas tõuseb temperatuur üle normi 2° ümber, kuivas kuumuses, n. n. Türgi saunas tõsi küll üksinda ½°

ümber). Keha võitleb külma veega ja ta saab tast jagu, kui ta mitte ise sealjuures haige ei ole ehk vesi teda ära ei uputa. Soojusele annab aga keha soojusekorraldavad (termoreguleeriv) võime (keskoht muidugi peaaegu) kergemini järele: keha hakkab higistama, ajades enesest välja rohkel arvul kahjulikke, higistamis-lagunemise aineid ja see on kehale enesele ka väga tarvilik.

Ka viimaste küsimuste lähema käsitlemisega on arstiteadus suuri teeneid inimsoole kinkinud.

Liikumine on elu, elu ise on liikumine! — need tõed jäävad alalisteks tõsiasiadeks, kuni üldse kuskil elu veel olemas oma rõõmude ja muredega.

Rahvusvahelise haigekassade liitude koonduse tegevusest.

Rahvusvahelise haigekassade liitude koonduse nõukogu koosolek.

Esimest korda peale möödunud aastal peetud Viini kongressi, astus kokku Rahvusvaheline haigekassade liitude koonduse nõukogu üldkoosolek Genfis 18. ja 19. märtsil s. a. Julatas esimees Elderich.

Esimees andis kõigepealt aru eelmise kongressi tööst ja otsustest. Ta arvas täie rahuldustundega koosolijate tähelepanu pöörda võivat asjaolule, et Viini haigekassade kongress on leidnud elavat vastukaja mitte ainult kogu kodumaa, vaid ka välismaade üldises ja eriajakirjanduses. Suurem osa ajalehti ja eriajakirju avaldas pea täielikult kongressi töö, samuti tähtsamad otsused. Suuremas enamuses ajalehed pooldasid ja kiitsid heaks liidu püüded ja märkisid ära liidu suure ulatuse ja tähtsusega ülesande, mille läbiviimise see seadnud enesele sihiks.

Juhatusel on paistnud otstarbekohasena kokkuseada esimene ametlik liidu aruanne mälestuskirja kujul. Selles antakse kongressi aruande eel lühike ülevaade Rahvusvahelise haigekassade liidu saamisloost, kui ka liidu põhikirjast ja asjaajamise korrast. Nii kujuneb mälestuskiri lühikeseks ajalooliseks ülevaateks liidu tekkimisest, tema põhimäärusest ja senisest tegevusest. Mälestuskirja saksa-keelset väljaannet on trükitud 4000 eksemplaris, prantsuskeelset 1000 eksempl.

Mis puutub üksikute liitude tegevusse, siis 8. jaanuaril 1929. a. saadeti kõigile liitunud maade haigekassade liitudele ringkiri Viini kongressi otsuste teostamise kohta. Selle ringkirja otstarb oli liite tutvustada Viini kongressi otsustega ja neid ergutada ellu viima hakata neid otsusi sel määral ja ulatuses, nagu see võimalik on igas liidu enese mõjupiirkonnas. Ühtlasi paluti liite teateid saata, milliseid teostamisvõimalusi nad juba on kasutanud

ehk milliseid nad kavatsevad kasutada kõige lähemas tulevikus.

Liitunud haigekassad pea eranditult on palvele lahkesti vastutunud. Ringkirjas juhiti tähelepanu ka sellele, et soovitav oleks Viini kongressi otsuste laialisemaks tutvustamiseks, neist aruanda nii üld- kui ka volinikkude koosolekul. Referendid leiaksid sel otstarbel abi materjaalide kujul vasttrükitud mälestuskirjast.

Kui vaatlusele võtta kongressi otsuseid üksikasjaliselt, siis Viini kongress pooldab sundusliikku haiguskindlustust, nagu see juba Brüsselis põhimõttelikult varem otsustatud. Nendes riikides, kus obligatoorne haiguskindlus juba aastaid maksmas, muidugi ei ole, tänu taevale, seda probleemi enam olemas. Kuid Viini kongress võimaldas siiski arutada seda küsimust nendel liitunud maade haigekassade liitudele, kus seadusandlikult pole veel obligatoorsus teostatud. Nii teatas Helveetsia haigekassade konkordaat, et nemad 1928. a. riigile esitatud ettepanekus nõuavad sundusliku haiguskindluse seadusliikku kinnitamist. Helveetsia haigekassade konkordaadil ettepanekute järele peaks haiguskindlus sunduslik olema vähemalt: majanduslikult kehvades rahvakihtides täiskasvanutele ja lastele ja majanduslikult iseseisvatele ja mitteiseseisvatele töötajatele.

Sama põhimõtet näikse pooldavat ka Rootsi haigekassade liit, kes teatas, et praegu Rootsis maksev vabatahtlik haiguskindlus vajab muutmist ja et kõige otstarbekohasem oleks sunduslik kindlus. Mõlemi ülalmainitud maa väljendusist nähtub selgesti, kui tähtis on, et liidud ühtki soodsat võimalust ei jäta kasutamata, et väljaastuda ja kaitsta sundusliku haiguskindluse põhimõtet. Kuigi obligatoorse kindluse põhimõte juba sõja lõpupäevist alates peaaegu kõigil pool Euroopa maades leiab tunnustust, siis ometi on sunduslikus kindluses

teatud puudusi, mida vaja võimalikult kiires korras kõrvaldada.

Mis puutub Viini kongressil peetud referaati, perekonna-haigusabi, siis Saksa haigekassade keskliit, aluseks võttes Viini sellekohase referaadi, on muutnud oma seisukoha ses küsimuses ja on esinenud riigi-töoministeeriumis soovialvaldusega, et senini antud juhuslik perekonna-abi muudetaks järjekindlaks. Töoministeerium kavatseb lähemal ajal esitada vastava seaduseelnõu.

Tshehhoslovakkia haiguskindlustusasutised teatavad, et neil perekonna-haigusabi järjekindlana toetusena läbiviitud 1919. aastast saadik ja nemad alati suurima hoolega kaitsevad selle laiendamist, iseäranis perekonnapääläbi-teostamist, mis eriti ilmses Tshehhoslovakkia haiguskindlustuskongressil (dets. 1928) sellekohastes otsustes.

Läti haigekassade liidu informatsiooni järele on perekonna-haigusabi ja -pääläbi-teostamine poolt soovitatud vabatahtliku kohustusena, mõned haigekassad on selle ka tegelikult läbiviinud. Väljaarvatud mõned erandid, kuuluvad kõik kinnitatud perekonnaliikmed abisaajate hulka. Kuigi haigekassadel on õigus perekonnaliikmetele teha teatud kitsendusi ja nõuda maksu, on perekonna-haigusabi Lätis jõudnud tähelepanuväärselt edasi, nii et öelda võib, et Viini otsus haigusabi suhtes siin suures ulatuses peaaegu juba nüüd on teostatud.

Vähem julgustavad on teated Rootsi. Perekonnakinnitust on siin maksev ainult mõnes üksikus ettevõtte-haigekassas. Viimastel aastatel on mitmesugused haigekassad organiseerima hakanud seda liiki haiguskindlustust, kuid esialgu ilma mingi tagajärjeta. Igatahes annab Rootsi vabatahtlik haiguskindlustus täiskasvanutele perekonnaliikmetele võimaluse astuda haigekassadesse iseseisvate liikmetena.

Paljudes teistes riikides on perekonna-abi, nii perekonna-haigusabi kui — pääläbi-teostamine reeglipärasena maksetav nii Poolas, Serbias, Kroatis ja Sloveenias jne. Kuid kahatusena peab mainima, et nii mõnelgi maal arstikond perekonna-haigusabi suuremaulatuslist väljakujunemist takistab.

Mis puutub põllutöölise haiguskindlustusse, siis kurvastusega tuli konstateerida fakti, et senini ainult väheses riikides on põllutöölised haiguskindlustuses enam-vähem tööstus-töölisega võrdses seisukorras, nagu näiteks Saksamaal, Inglismaal, Tshehhoslovakkias ja Austrias. Haigekassade internatsionaal tahab edaspidi eriti rõhku panna põllutöölise haiguskindlustuse edendamisele. Ja selles mõttes on väga hea, et Helveetsia haigekassade konkordaat laiendab oma sundusliku haiguskindlustuse nõudmise ka põllutöölise kohta ja sellest välja ei jäta ühtki põllumajanduses töötavate tööliste liiki.

Rootsi haigekassade liit teatab, et põllutöölised neil samuti nagu kõik teised, kuuluvad vabatahtlikule kindlustusele. Selles mõttes ei tehta mingit vahet. Tähtis on, et see põhimõte säiliks niikaua, kuni Rootsi hakkab maksuma sunduslik kindlustus ja et siis põllutöölised mitte kindlustusest välja ei jääks.

Läti haigekassade liit vaatab põllutöölise sundusliku haiguskindlustuse teostamisvõima-

lustele väga skeptiliselt. Praeguse ebasoodsa poliitilise seisukorra juures on vaevalt võimalik ses suhtes midagi ära teha.

Viini kongressil peetud referaat ülepiirikäivate haiguskindlustuse kohta, ei oma loomulikult igalpool ühesugust tähtsust. Selle probleemi lahendused on muidugi väga mitmesugused, kuid arvestades järjest kasvavaid sunduslikke haiguskindlustusseadusi, see küsimus muutub ikka tähtsamaks ja tema lahendamine kergemaks. Saksa haigekassade üldliidu aruanne pühendab sellele probleemile õige suurt tähelepanu. Tema arvates seadusandlus hakkab puudutama seda ära ära, kui nägema saadakse ise on vastava eeltöö teinud. Üldliit kavatseb piiriääres seisvate riikide haigekassade keskliitudele teha ettepanek ühiselt selles küsimuses kokkuleppida, millistest nõupidamisest osavõtma peaksid kõik piiriäärsete maakondade haigekassade liidud. Haigekassad peaksid kohustuma ülepiirikäivatele andma tarbekorral abi samal määral, nagu nad seda oleksid võinud saada omast kassast.

Haigekassade internatsionaal on püüdnud erilise hoolega ergutada ja toetada haiguskindlustuse alal tehtud rahvusvaheliste kokkulepete ratifitseerimist. Viini kongress nõudis kindlasti, et 1927. a. jaanuaris Genfis saavutatud kokkulepe kaubandus-tööstustöölise kui ka põllutöölise sundusliku haiguskindlustuse kohta ratifitseeritaks. Omas ringkirjas s. a. jaan. ergutati kõiki liitunud maade haigekassade liite oma maa valitsustes ja seadusandlistes asutistes astuma samme nende kokkulepete ratifitseerimise kasuks. Paljud haigekassade liidud on ise omal algatusel, mõned ringkirja tõukel asunud ratifikatsiooni nõudmiste teostamisele. Nii on Luksemburgi abiandmisühingute liit ses suhtes pööranud valitsuse poole ja Tshehhoslovakkias on seda teinud omal intsiatiivil Dr. Vinter ja Johannis. Sellevastu teatab Helveetsia haigekassade konkordaat, et Helveetsias esialgu mitte võimalik ei ole ratifitseerimist läbiviia, sest Helveetsia liidunõukogu leiab, et vastavad seadusandlikud eeldused ei olla esitatud. Kuid konkordaat püüab kõik teha, et takistav põhjus nii pea kui võimalik kõrvaldataks. Mõnedes riikides on mõlemad kokkulepped juba ratifitseeritud ja 1928. a. juulist saadik maksvad. Kokkulepe tööstus- ja kaubandustöölise haiguskindlustuse kohta on ratifitseeritud 5 riigis (Saksa, Austria, Luksemburg, Ungari, Tshehhoslovakkia) ja kokkulepe põllutöölise haiguskindlustuse asjus neljas riigis (Saksa, Austria, Luksemburg ja Tshehhoslovakkia).

Lõpuks juhitakse aruandekõnes tähelepanu sellele, et juunis 1926. a. on asutatud arstide kutseline ühingute liit, mille asukohaks Pariis, millise liidu ümber koondunud enama jao Euroopa riikide arstikond. Liitunud on umbes 100.000 arsti. Liidu III kongressi peeti sept. 1928. a. Pariisis. Muu päevakorra punktide hulgas oli ka arstide seisukoha võtmine sotsiaalsete haiguskindlustusküsimuste kohta. Ei tule imestada, kui seal nõuti vaba arstivaliku põhimõtet, kehvemate rahvakihtide haiguskindlustuse piiramist ja ei toetatud haigekassade poolt avatud asutisi.

Esimehe aruannet täiendasid veel läbirääkimised haiguskindlustuse kohta üksikutes maa-

des, iseäranis sundusliku haiguskindlustuse läbiviimise püüetest Belgias ja Prantsusmaal.

Lõpuks võeti ühel häälel vastu Belgia suhtes järgmine resolutsioon:

Rahvusvahelise haigekassade liitude koonduuse nõukogu üldkoosolek Genfis 18. ja 19. märtsil 1929. a. pöörab tähelepanu Brüsselis 1927. a. arutaval kongressil vastuvõetud otsustele, mille järele „kõige mõjuvam abinõu alalise ja süstemaatilise abistamise norm, tööjõu kaotuse ärastamiseks ja parandamiseks, on sunduslik haiguskinnitus.“ Sama otsuse kinnitas omalt poolt ka Viini kongress 1928. a.

Üldkoosolek ärakuulates esimehe aruande haiguskindlustuse seisukorrast mitmesugustes maades, märgib heameelega asjaolu, et Belgia abistamisühing üksmeelselt ja energiliselt jätkab sundusliku haiguskindlustuse seaduslikku nõudmist 1927. a. X rahvusvahelise töökonverentsi kokkuleppe alusel.

Üldkoosolek julgub loota, et Belgia valitsus, kelle esitajad ülalmainitud kokkuleppe väljatöötamisest ja hääletamisest osa võtsid, ilma kõhklemiseta parlamendile esitab sundusliku haiguskindlustuse seaduseelnõu.

Üldkoosolek läkitab tervitusi Belgia abistamisühingutele, soovides, et nende püüded kindlustada teostamist leiaksid ja Belgia töölised ning nende perekonnad pea maitsta saaksid haiguskindlustuse hüvesid.“

Üldkoosolekule oli esitatud Saksa maahaigekassade keskkliidu poolt soovivaldus, neid internatsionaali liikmeks vastu võtta. Nimetatud maahaigekassade liit asutati 1914. aastal. Ta liikmeteks võivad olla ainult omavalitsus-õigusega varustatud haigekassad ja nimelt maahaigekassad, maa- ja metsamajanduslikud ettevõtete-haigekassad, kui ka haigekassade liidud, kus maahaigekassad moodustavad kinnitatute arvu poolest enamiku. Maahaigekassade keskkliit koondab endasse umbes 433 haigekassat umbes 2.116. 000 liikmega. Ta jaguneb 17 maakonnaliitu. Sooviavaldus rahuldati.

Üldkoosolek otsustas järgmise, III kongressi pidada Varssavis 1929. a. 10, 11 ja 12 septembril.

Päevakord määrati kindlaks järgmiselt:

- 1) Rahvusvahelise haigekassade internatsionaali esimehe aruanne,
- 2) Haigeravimisest haigekassade oma ravisalades (aruandja: Poola haigekassade keskkliit).
- 3) Omavalitsus haiguskindlustuses (aruandja: Metualité, Prantsusmaa).
- 4) Haiguskindlustus tööstustervishoiu ja kutsenõuande teenistuses (aruandja: Saksa haigekassade keskkliit).

Baltiriikide haigekassade konverents Riias

28. aprillil 1929 a.

Karl Lukk.

Läti Haigekassade Liidu algatusel peeti 28. aprillil 1929. a. Riias Baltiriikide haigekassade konverentsi. Konverentsi kokkukutsumise ülesandeks oli lähema ühenduse loomine ja koostöö võimaluste läbiarutamine Baltiriikide haigekassade vahel. Konverentsile olid saatnud omi esitajaid Eesti, Läti ja Leedu haigekassad. Osa võtsid Eesti poolt: V. Luksepp, J. Ode, J. Kraan, J. Nurk ja K. Lukk; Läti poolt: J. Treiman, A. Stein, A. Osolin, A. Jablonsky ja E. Schulmeister; Leedu poolt: K. Bielinis, M. Vilkaitsis, J. Margis, J. Makauskis ja J. Valančius (kaks viimast olid tööandjate esitajad). Enne konverentsi algust päevapildistati koosolejad.

Konverentsi avas Läti Haigekassade Liidu esimees A. Jablonsky, kes andis lühikeses sissejuhatuses ülevaate konverentsi kokkukutsumise eeltööde ja nende küsimuste kohta, mille kohta konverentsil seisukoht tuleb võtta. Konverentsi on kavatsatud esialgul kutsuda kokku laiemas ulatuses, millest oleks osa võtnud peale Eesti, Läti ja Leedu, veel Poola, Soome ja isegi Tšehhoslovakkia. Mitmesugustel kaalutlustel on aga konverents kokku kutsutud käesolevas ulatuses.

Avamise järele anti sõna Läti töö-hoolekande ministeeriumi esitajate Fr. Rose'le kes soovis tööle edu ja kriipsutas alla sotsiaalset õigust. Ühtlasi tähendas, et konverentsi kokkukutsumisega on hiljaks jäädud. Avaldas lootust, et haigekassade esitajate töö on ühise

keele leidmisel rohkem edu, kui meie diplomaatidel.

Selle järele vaadati läbi ja võeti vastu koosoleku pidamise kord.

Konverentsi juhatajaks valiti A. Jablonsky, tema abiks V. Luksepp ja sekretäriks M. Vilkaitsis. Protokoll kirjutati tegelikult Läti Haigekassade Liidu tehniline jõud J. Balodis.

Järgnevad aruanded sotsiaalse kindlustuse seaduste ulatuses ja selle tegeliku läbiviimise kohta erimaades.

Läti esitaja J. Treimani aruandest selgus, et Lätlil on olemas oma haiguskindlustusseadus. Seadus on vastu võetud Läti Asutava Kogu poolt juba 1920. aastal. Seaduse aluseks on võetud endine Vene haiguskindlustusseadus. Kindlustus selle seaduse järele laieneb kõigi palgategenijate peale, ühes arvatud ka riigi- ja omavalitsuste teenijad, välja on arvatud ainult põllutöös tegutsevad ja kauge sõidu meremehed. Ka vabatahtlik isiklik kindlustus väikestele tööasutuste omanikkudele on võimaldatud. Igal 500 liikmel on töö-hoolekande ministeeriumi loal õigus erikassat asutada. Arstiabi annavad tööandjad, kuid Haigekassadel on õigus seda oma korraldusse võtta ja seda õigust on laialt tarvitatud. Haigusraha antakse 26 resp. 30 nädala jooksul. Haiguse abiraha võib kindlaks määrata ½ kuni terve palga suuruses. Tegelikult maksetakse haiguseabiraha keskmiselt 80% ulatuses teenistusest. Sünnituse korral maksetakse toe-

tusraha terve palga suuruses, kuid selle juures mitte vähem kui 2 latti (154 senti) päevas. Imetusraha võivad kassad maksta $\frac{1}{4}$ palga suuruses kuni lapse 8 kuuliseks saamiseni. Haigekassa maksu võetakse 2% palgast, tööandja maks on samuti 2% palgast ja 2% arstiabi korraldamiseks. Riik maksab omalt poolt 2% palgast, kuid selle maksu vastu on sõjakäiku alatud. Tahetakse haigekassasid riigi juurdemaksust ilma jätta.

Kõneleja peatas veel haigekassade järelvalve ja tülide lahendamise korra juures. — Lätis on üldse 43 haigekassat 150.000 kassaosalise ja 97.000 perekonnaliikmega. Riias on 18 haigekassat 100.000 liikmega. Haiguskindlustuse alla kuulub 10,3% üldrahva arvust (Eestis 3,3%!) Kui võtta aga ainult proletariist elementi siis on sellest 32% (Eestis 1926. a. ainult 9,4%!) Ja selle juures karjutakse alati sotsiaalliialdustest. K. L.) haiguse vastu kindlustatud. Kassale tulud 1927. a. olid 12 miljoni latti. Kassade kuludest läheb 27% abirahadeks, 39,8% kassaliikmete ravimiskuludeks, 21,7% perekonnaliikmetele abiandmise peale ja 10,3% valitsemise kuludeks, 1,2 mitmesugusteks muudeks kuludeks. Haigekassade liit töötal hästi. Liidu alla kuulub 140.000 kassaliiget, kuna 20.000 liiget Liitu ei kuulu. Liidul on Riias apteek mitme osakonnaga. Apteegi pulas tulu oli 1927. a. 113% apteegi all olevast kapitalist. Peale selle puudutas aruandja veel lühidalt muid Lätis maksuma pandud sotsiaalkindlustuse seaduseid. Viimasel ajal on võitlus käimas haigekassade omavalituse vastu. Tahetakse kassadesse sisse viia ka tööandjate esitajaid ja nimelt pool juhatastest ja volinikkude kogust tahetakse täita tööandjate esitajatega. — Huvitav aruanne kestis ühe tunni ümber.

Järgnes aruanne Eesti aruandja V. Luksepp'i poolt kelle ülesandeks oli selgitada seadusandlust sotsiaalse kindlustuse alal Eestis. Aruandja kriipsutas alla, et meil tuleb läbi ajada veel Veneaegse haiguskindlustusseadusega. Oma haiguskindlustusseadust ei ole kõigi piüiete peale vaatamata läbi viia suudetud. Poole tunni pikkuses aruandes andis V. Luksepp selge ülevaate maksva seaduse ulatuse ja normide kohta.

Järgmisena sai sõna K. Lukk, kes andis ülevaate Eesti haiguskindlustuse tegeliku läbi viimise kohta. Eestis asutati Haigekassad 1913. aastal, kuna tegevust algasid 1914. aastal. Asutati terve rida vabrikute haigekassasid ja mõned ühised haigekassad. Osa neist kassadest tegutseb veel praegugi, kuid teine osa on liitunud ühisteks haigekassadeks. Eestis on praegusel ajal 31 haigekassat. 1. augustiks 1928. a. oli kassaliikmete arv 41.784 isikut ja perekonnaliikmeid 27.797. Eestis kuulub haiguskindlustuse alla ainult 3,3% elanikkude üldarvust (Lätis 10,3%!). Edasi andis ülevaate kassade sissetulekust ja väljaminekutest, mille juures seda alla kriipsutas, et kassaliikmete ravimiskulude katteks saadavad summad ei kata tõelisi kulusid, mille tõttu puudujäägid tekivad ja mida katta tuleb tagavara kapitali summadest. Kassade sissetulekut üldse liiga piiratud, kuna palgad madalad. Lõpuks rõhutab, et Eestiski haiguskindlustuse alal pisut edu on olnud, kuna kassaliikmete arv 1919. a. alates tublit tõusu on näidanud. Nii oli kassa-

liikmete arv 1919. aastal 12.047 isikut, kuid praegusel ajal üle 41.000 isiku. Märkis veel seda ära, et sotsiaalne kindlustus Eestis veel küllalt populaarne ei ole ja tihti sellele vaenu-likult suhtutakse.

Järgmisena sai sõna Leedu esitaja M. Vilkaitis, kes Leedu haiguskindlustuse kohta järgmist ära märkis. Kuni 1914. aastani olid Leedus olemas ainult mõned erakassad. 1913. a. haiguskindl. seaduse maksimahakkamise järele asutati 1914. aastal rida haigekassasid. Kuid 1915. aastal tuli Saksa okkupatsioon, mis terve tegevuse katkestas. 1927. aastast alates on maksev oma haiguskindlustusseadus. Kinnituse alla kuulub sunduslikult tööstus, kuna põlütööliliste kindlustust võib vabatahtlikult teostada samades kassades. Haigekassa maksust tasub tööline 2%, tööandja 2% ja riik 2%. Palga osa, mis üle 400 latti kuus ulatab, ei käi haigekassa maksu alla. Haigekassa maksu võetakse klassi-süsteemi alusel, on olemas 6 maksuklassi. Kui palga alla 100 latti kuus, siis maksab maksu tööandja. Arstiabi andmine kassaosalistele on haigekassade korralduses. On olemas ainult territoriaalhaigekassad, iga maakonna peale üks kassa. Kassade juhtivate organides on $\frac{2}{3}$ kassaosaliste ja $\frac{1}{3}$ tööandjate esitajad. Kassade asjaajamine sünnib tööministeeriumi kontrolli all. Haigekassade ja kassaosaliste vaheliste konfliktide lahendamiseks on vahekohtus. Praegusel ajal on 7 haigekassat umbes 25.000 kassaosalise ja 10.000 perekonnaliikmega. Haiguseraha normid ulatavad 50--100% kassaosalise teenistusest. Arstiabi andmiseks on leping terve rea arstidega. Arstid saavad tasu pauschalsumma ja nimelt 18% kassa üldsissetulekust, kuna hambaarstid saavad 6% üldsissetulekust. Haigekassade liitu pole veel olemas, kuid selle asutamiseks on moodustatud komisjon. Kovno ringkonna haigekassa väljaandel ilmub ajakiri „Darbo Sveikata“ (Töötervis). — Klaipiedas (Meemeli maal) on maksvusel kõik kindlustuse liigid selles ulatuses, kui Saksamaalgi.

Aruannete ettekandmise järele avati läbirääkimised, mille jooksul aruandjatele mõned küsimused esitati.

Läbirääkimiste järele tunnustati soovitavaks, et kõikide maade haiguskindlustuse ulatust tuleks välja arendada ühesuguses ulatuses.

Järgnes Läti õpetajate haigekassa esimehe J. Stein'i ettekanne aine üle „Haigekassade ja arstide vahekord“.

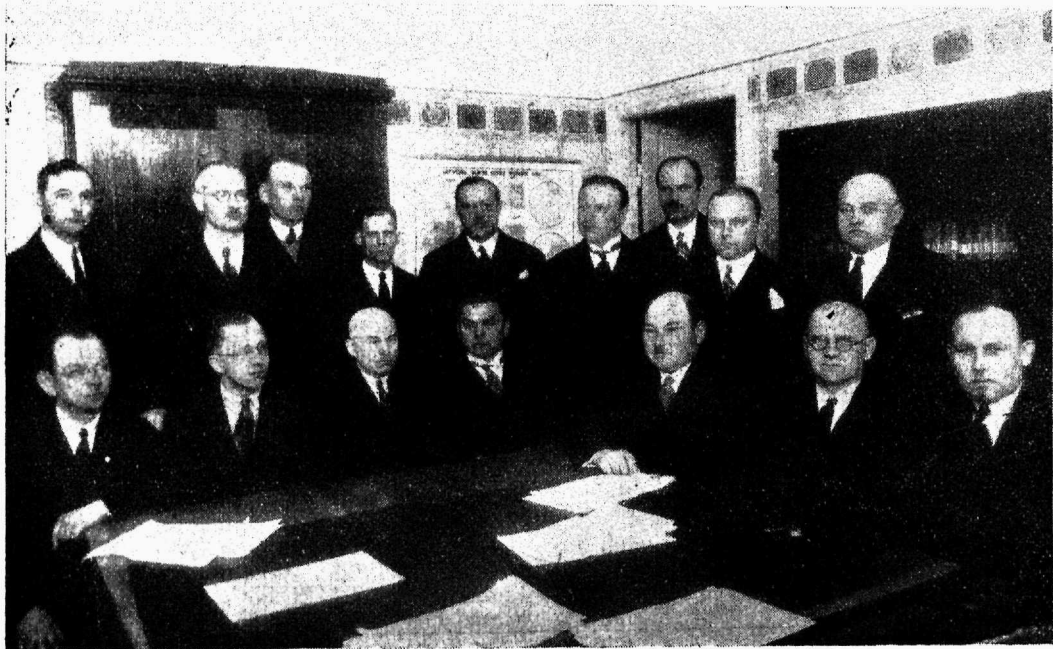
Kõneleja ütles kokkuvõttes järgmist: Vaba arsti valikut nõuavad igal pool niihästi kassaosalised kui ka arstid. Vaba arsti valik ei ole aga Haigekassades puhtal kujul läbi viidav, kuna see osutub liiga kulukaks arstiabi andmise viisiks. Tuleb praktiseerida pool vaba arsti valikut, mis selles seisab, et terve rea mitmesuguste erialade arstidega tuleb astuda lepingu vahekorda kindla lepingu põhjal. Ka Lätis on tulnud võitlust pidada arstjahi korraldamiseks sarnaselt nagu see vastuvõetud haigekassade majanduslisest seisukohast välja minnes. 1926 ja osalt juba varemalt aastatel asutati terve rida haigekassade ambulantside. Kuid nende vastu algasid arstid päris sõjakäiku, pandi ambulantsid boikoti alla jne. Kuid siiski leidsid terve rida arste, kes nõus olid haigekassade ambulantsides töötama, boi-

koti peale vaatamata. Viimased asutasid isegi oma erilise haigekassade arstide seltsi. Haigekassade ja arstide vaheline võitlus on kestnud 1924. a. kuni 1928. aastani. Kuid 1928. a. läks haigekassa arstide seltsi algatusel korda teatavat kokkulepet saavutada, nii et vaenu-vahekord haigekassade ja arstide vahel lõppes. Nüüd on esialgul rahu majas ja boikott lõpetatud. Terve arstikond on nõus sellega, et haigekassad oma ambulantsse avada võivad. On asutud piiratud vaba-arsti valiku süsteemi teostamisel. Kassadel on teatava hulga mitmesuguse erialaga arstidega lepingud sõlmitud. Kassadel on õigus jäetud arsti nimekirjast tardivuse järele kustutada. Saksamaal on arstide hulga asjus asutud sellele seisukohale, et tuleb

Kõneleja tutvustab koosolejaid nende nõudmistega, mis arstide poolt haigekassadele harilikult esitatakse. Need on: 1) täielik vaba arsti valik; 2) kollektiivleping kõikide arstidega; 3) arstitaks maksetagu tehtud töö eest otsekohe.

Need nõudmised ei ole haigekassade seisukohalt vastuvõetavad ja tuleb üles seada järgmised põhimõtted: 1) Rahva tervishoiu ja haigekassade seisukohalt ei ole täielik vaba arsti valik soovitatav. 2) Haigekassade ja kassaosaliste seisukohalt ei ole soovitatav, et arstitasu tehtud töö eest otsekohe maksetakse. 3) Haigekassadel tuleb asutada kassaosaliste ja nende perekonnaliikmete ravimiseks oma ambulantsid. 4) Rohtude saamiseks tuleb asutada haige-

Baltiriikide haigekassade konverents Riias 28. aprillil 1929 a.

*Istuvad: J. Ode, V. Luksepp (Eesti), A. Jablonsky (Läti), J. Vilkaitis, J. Makauskis, K. Bielinis (Leedu)
Seisavad: J. Nurk, K. Lukk, J. Kraan (Eesti), J. Margis (Leedu), Dr. E. Ogrin (Läti), Fr. Rose (Läti
hoolekandeministeeriumi esitaja), J. Balodis A. Osolin (Läti), J. Valančius (Leedu).*

ametisse seada üks lepingu-arsti iga 1000 kassaliikme ehk 650 perekonnaliikme peale. Samale seisukohale püütaks ka Lätis jõuda, kuid see võtab aega. Tuleb selle seisukorrale jõuda aastate jooksul. Saksa seaduseandluse järele ei või olla ühelgi arstil üle 6,5 visiidi ühe aasta jooksul kassaliikme kohta. Meil on see arv aga märksa suurem, mis kassade väljaminekuid suurendab. — Arsti tarvitamisega tihedas ühenduses on rohtude tarvitamine. Et väärtarvitust rohtudega ära hoida, tuleb asutada haigekassade apteegid. Kuid nende vastu on apteekrid. Läti koollõpetajate haigekassale, kelle liikmed laialipõllatult terves Lätis, on peale sunnitud lepingut kõikide eraapteekidega. Kõneleja leiab lõpuks, et samuti kui haridust antakse kõigile kodanikkudele riigi kulul, samuti tuleks ka arstiabi anda kõigile kodanikkudele riigikulul.

kassade apteegid. 5) Vaba arsti valikut võib ainult selles ulatuses võimaldada, et iga teatava arvu kassaliste kohta ametisse seatakse üks arst, kes tasu saab mitte üksiku visiidi eest, vaid kassaliikmete arvu pealt. 6) Tuleb maksma panna ökonoomiline farmakopea, et ära hoida liig-kulutust rohtude väljakirjutamise alal.

Ettekandele järgnevad elavad läbirääkimised, milles rõhutatakse, et esialgul vaatasid arstid haigekassade, kui võistleja peale, kuid hiljem muutus vaade ja hakati haigekassa kui tuluallika peale vaatama. Leitakse, et arstimine üksiku arsti juures ei ole soovitatav, kuna üksik arst ei saa oma juures kodus läbi viia ravimismeetode selles ulatuses, mida arstiteaduse uuema aja saavutused ette kirjutavad. Üksik arst ei ole huvitatud haige peatsest tervekssaamisest ja sellepärast võetakse ka iga-

sugused kroonikud ravimise alla, kelle ravimine ei anna mingisuguseid tagajärgi ja osutub ainult haigekassa varanduse raiskamiseks. Kroonikute ravimise küsimuse võiks otsustada ainult arstide komisjon. Arstimise ülesanne on väga tähtis ja sellepärast tuleb arstiabi andmine võtta ära üksiku isiku käest ja anda see organisatsiooni kätte. Arst ei tohi olla ärarippuv üksikut haigest, vaid peab olema ärarippuv organisatsioonist — haigekassast, kuid selle juures tegema seda, mis arstiteadus teha käseb, ilma et haige isiklikud soovid selle juures mõõduandvad olla saaks. Leitakse tarvilik olevat eriliste kursuste korraldamine kassaarstidele, et neid tutvustada kassa ülesannetega ja kassa võimalustega. Toodakse ette juhtumisi Lätist, kus arsti-eetika vastu patustatud — ühel haigel 49 hammasplombeeritud, kuigi suus ainult 32 hammast. Teisel juhul on arst sõitnud ringi lasterikkaid perekondi mööda ja igas perekonnas on mõnel lapsel väike viga. Haigekassa peab taruma aga kodused visiidid ühes sõidurahadega! Sõna võtab veel Dr. Ogrinš, kes rõhutab, et haigekassa ambulatooriumid, kui neid asutatakse, peavad olema teaduse viimase sõna järele sisse seatud, et nende vastu teaduslikult seisukohalt vaielda ei saaks. Leiab, et kontroll-arstide valimine peab sündima haigekassade juhatuste poolt. Ka tuleks igal pool asutada kassaarstide seltsid kes töötaksid kõige lähemas kontaktis haigekassadega.

Kuulatakse ära veel Tallinna Ühise Haigekassa esimehe J. Nurk'i aruanne konflikti kohta Tallinna Ühise Haigekassa ja Tallinna arst-konna vahel.

Lõpuks võetakse ühel häälel vastu referend A. Stejni poolt ülesseatud 6 põhilust, kui alused tulevasteks läbirääkimisteks arstiabi korraldamise alal.

Järgneb Läti Haigekassade Liidu esimehe A. Jablonsky referaat aine üle „Haiguskindlustuse põhilused“.

Referent märkis ära, et haiguskindlustus juba väga laialdasele maksma pandud. Seda ei tule mitte vaadata kui heategu töölisklassi vastu, vaid kui ühiskonna kohustust oma liigete vastu, mida töölisklass on enesele kätte võidelnud. Ega Bismark Saksamaal ei teinud kindlustusseaduste maksmapaneku ettepanekut inimese armastuse pärast. Selleks olid teised põhjused. Sotsiaalse kindlustuse läbiviimine on töölisklassi võidu saadus. Kõik sotsiaalse kindlustuse edusammud on tingitud sellest, kui suurel määral töölisklass emast sotsiaalselt ja poliitiliselt suudab maksma panna. Ühiskond ei või oma liiget jätta saatuse hooleks. Iga tegevus ühiskonna kasuks on seatud teatava riski, mille puhuks igat ühiskonna liiget tuleb kindlustada. Referent leiab, et Lätis on haiguskindlustuse alal juba palju kätte saadud. Esiolgu ei tule enam edasi püüda, vaid tuleb kaitsta seda, mis juba kätte võidetud. Referent seab oma kõne lõpul järgmised põhinõuded üles, mida toome lühendatult:

Kõikide sotsiaalse kindlustuse liikide seast on kõige tähtsam haiguskindlustus. Sellepärast tuleb selle peale kõige suuremat tähelepanu pöörata. Haiguskindlustuse kiireks elluviimiseks on tarvilik:

1) seadusandliselt maksma panna kõik sotsiaalse kindlustuse liigid ja seda laiendada kõikide palgatöölise peale ilma erandita;

2) kõik kindlustuse liigid olla viia ühe ühise keskoranisaatsiooni kaudu;

3) kinnitusasutuste juhtimine anda kinnitavate eneste kätte;

4) kõik kindlustusmaksud panna tööandja, riigi ja omavalitsuste peale;

5) sundulist kindlustust laiendada ka kindlustatute perekonnaliikmete peale;

6) haiguste ja vigastuste puhul võimaldada maksuta arstiabi;

7) töövoimetuks jäämise puhuks tuleb kindlustada sarnane toetusraha, mis igal juhul vähem ei ole elatismiinumist;

8) kõigile sünitajale kindlustada toetusraha 6 nädalat enne ja 8 nädalat pärast sünnitust, ulatuses mis ei ole vähem elatismiinumist. Samuti tuleb maksta toetusraha (ime-tusraha) lapse toitmiseks.

Haiguskindlustuse edu on ühtlasi tööjõu kaitse, sellep. tuleb sellele erilist tähelepanu pöörata. Paralleelselt haiguste ravimisele. tuleb teha laialdat selgitustööd ja ajada reaalselt poliitikat tervishoiu küsimustes.

Ettekandele järgnesid elavad läbirääkimised, mille järele ülesseatud juhtlauseid peaäegu ühemeelsele vastu võeti.

Järgneb kõige tähtsam päevakorra punkt: „Alalise ühenduse loomise küsimus Baltiriikide haigekassade vahel“.

Konverentsi kokkukutsujate poolt oli Baltiriikide haigekassade keskkoonduuse põhikirja kava välja töötatud, mida ette kandis A. Osolin, selle juures täiendavaid seletusi andes.

Läbirääkimiste järele jõuti ühemeelsele otsusele, et Baltiriikide haigekassade vahel on alalise sideme loomine hädatarvilik.

Selle teostamiseks tunnistati tarvilikuks moodustada Balti riikide haigekassade vaheline komitee Läti delegatsiooni poolt esitatud põhikirja alusel. Põhikirj, mis koosneb 10 punktist, on kokkuvõetult järgmine:

1) Balti riikide haigekassade töö ühtlustamise ja tiheda sideme loomise otstarbel asutatakse liitete vaheline komitee asukohaga Riias.

2) Komitee koosneb 6 liikmest, kuhu kuulub igast Liidust 2 esindajat. Esindajate volitused kestavad ühest konverentsist teiseni.

3) Oma ülesannete täitmiseks komitee kutsub kokku vähemalt kolme aasta tagant Balti riikide haigekassade konverentsi, teeb konverentsi eeltööd, annab välja konverentsi aruanded ja muretseb jooksva informatsiooni eest haigekassade liitete vahel.

4) Komitee järjekorralised koosolekud peetakse vähemalt kord aastas. Aja ja koha määrab komitee ise.

Järgnevad punktid 5—8, mis käsivad puht-tehnilisi küsimusi.

9. punkt määrab ära, et komitee on vaba-tahtline ühendus ja tegutseb senikaua kuni ühistöö tarvilik leitakse olevat.

10. punkt määrab kindlaks, et komitee kuulud tasutakse liitete poolt proportsionaalselt liikmete arvule.

Põhikirj võeti ühel häälel vastu.

Kuna kõigil esitajatel volitust ei olnud ühinemise lõpulikaks otsustamiseks, jäi lõpuotsuse tegemine ühinemise asjus haigekassade liitude kongresside otsustada.

Valiti veel ajutine komitee järgmises koosseisus: V. Luksepp ja K. Lukk (Eesti), J. Treiman ja A. Osolin (Läti) ning M. Vilkaits ja K. Bielinis (Leedu).

Lähem konverents otsustati ära pidada aasta pärast Tallinnas.

Esimeseks ülesandeks seati üles vastastikune informatsioon tähtsamate haigekassadesse puutuvate sündmuste üle, uute seaduse eelnõude üle jne.

Kell ¼10 õhtul lõppes koosolek, mis oli kestnud poolteisetunnilise lõunavaheajaga kell

10 homm. alates. Lõpusõna ütles A. Jablonsky. Leedu esitaja K. Bielinis võttis veel sõna ja tänas konverentsi kokkukutsujaid nähtud vaeva ja tehtud töö eest. Ühtlasi rõhutas seda, et kuigi ei peaks olema muid tagajärgi käesoleval konverentsil, siis vähemalt on isiklikult tuttavaks saadud ja informatsioon saadud haiguskindlustuse kohta naaberriikides. Edaspidise informatsiooni saamiseks on teada, kelle poole pöörata.

27. aprillil tutvunes Eesti delegatsioon Riia haigekassade asjaajamisega, kuna 29. aprillil korraldati konverentsist osavõtjate väljasõit Läti Kooliõpetajate Haigekassa sanatooriumi Inčukalni, mille juures peatume lähemas numbris.

Kas võib töandja töölise palgast mahaarvatud haigekassa maksu karistamata ära raisata?

Karl Lukk.

Tartus asus omal ajal Julius Ugur'i jalanõude töökoda. Töökoda põles 1925. aasta detsembrikuul maha. Jäi selgitamata, millest tulekahju alguse sai ja töökoja omanik sai oma kõva kinnitusraha tulekinnituse seltsilt kätte. Kuid haigekassa maksusid oli J. Uguril maksmata summas kr. 84.62. Asuti selle summa sissenõudmisele Tööstuslise töö seaduse § 324 ettenähtud korras.

Kuid J. Ugur oli silmapiirilt kadunud. Tartus J. Ugurit enam siis leida ei olnud. Mõni aeg hiljem tekkis Tallinnas Vana-Posti ja Suure-Karja uul. nurgal kuldähtedega ärisilt „J. Ugur“. Äris müüdi igasuguseid saapaid. Neidsamu artikleid, mida J. Ugur Tartus valmistas. Kui sinna minni raha saama, siis selgus, et seesama Tartu J. Ugur oli seal, võttis saapamöötu ja tegi saapaid. Kui raha nõudma hakati, siis selgus et äri ei olegi härra J. Uguri, vaid tema abikaasa proua J. Uguri oma. Nüüd selgus ka, et härra vabrikant Julius Ugurilt enam midagi võtta ei olnud. Vaheajal oli jõutud abielu varanduse lahutuseleping teha ja eilasest vabrikandist, kes tulekinnituse seltsilt ka tubli kahjutasu oli vastu võtnud, oli saanud plank poiss nagu hiidlase püksi nõõp. Julius Ugur oli nüüd nii armetu vaene, et sai oma naiselt ülespidamist. Kuhu tema oma varandus nii üle-öö oli jäänud, teab Jumal taevas.

Ja haigekassamaks jäigi kättesaamata. Haigekassamaksu asemele esitati haigekassale J. Uguri maksuvõimetuse akt, millest näha, et J. Ugur saab oma naiselt J. Ugurilt ülalpidamist ja et J. Uguril mingisugust varandust ei ole.

Tartu Üldhaigekassa ei saanud sellega leppida, kuna terve see asi oli kõik väga segane ja mitte väga usaldust äratav. Anti ajale kohtulik käik ja paluti Julius Ugurilt vastutusele võtta haigekassa maksu äraraiskamise pärast, seda enam, et eelnimetatud maksust ligi 30 krooni tööliste palgast oli kinni peetud, mis ka haigekassale tasumata.

Asi käis läbi kõik kohtuastmed ja jõudis otsaga riigikohtusse. Igal pool mõisteti J. Ugur õigeks ja ta tuli protsessist välja neitsilikult puhta aumehena. Näed, ei maksa haigekassale ja olen ka

tööliste palgast mahaarvatud raha ära raisanud ja Teie ei saa ka minult midagi võtta ja trahvida mind Teie ka ei saa!

Ei ole ülearune juurde lisada, et igas kohtuastmes esines oma naiselt eluülespidamist saaja J. Uguri eitajana advokaat, kes küll J. Ugurit arvatavasti ligimesearmastuse pärast ei kaitsnud. Küll tema ikka tasu sai. Ja võib olla, ületas see tasu isegi selle summa, mis J. Uguril haigekassale maksta. Kuid advokaadi honoraariks leidis raha, kuna haigekassale võla tasumiseks, milliseks otsustarbeks ligi kolmkümmend krooni oli tööliste palgast sisse nõutud, raha ei leidunud.

Kuna sarnaseid küsimusi ka teistes haigekassades juhtuda võib, sellepärast tohiks see küsimus haigekassade tegelastele huvitav olla, sellep. toome Riigikohtu otsuse ja selle motiivid täielikult, mis järgmiselt käivad:

Eesti Vabariigi nimel arutas R. kriminaal-osak. 1928. a. oktoobri kuu 17. päeval — osakonna esimees P. Kann, R. Koemets ja H. Jucum; R. prok. R. Rägo, ülemsekr. K. Anilini juuresolekul — kahjusaja Tartu Üldise Haigekassa vol. vann. adv. Johan Jansi kass. kaebust Tartu-Võru rahu-kogu otsuse peale 21. maist 1928. a. Julius Uguri süüd. R. N. S. § 177 järele.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kutlunud, leidis Riigikohtus, et Tartu Üldise Haigekassa voliniku vann. adv. J. Jansi kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab: 1) käesoleval juhul oleks pidanud prokuratuur süüdistuse tõstma N. S. § 1199¹ järele, mitte aga R. N. S. § 177 järele; 2) Ugur olevat töölistele tõendanud, et tema olevat tööliste palgast haigekassa raha kinnipidanud; seega olevat Ugur võõra (haigekassa) raha raisanud; 3) Rahukogu olevat rikkunud Kr. Kp. S. § 159 sellega, et ta ei ole kohtusse kutsumud tunnistajat, kes oleks pidanud tõendama, et Uguril oli raha haigekassale edasiandmiseks siis, kui ta summasid oli kinni pidanud.

N. S. § 1199¹ ettenähtud süüteo subjektideks võivad olla: haigekassa juhatuse esimees ja liikmed, ettevõtte valdaja ja isikud, kes on eriti määratud haigekassa asju juhtima. Nende isikute hul-

ka ei kuulu kohtualune Julius Ugur, sest tema valduses olevas ettevõtte juures ei olnud haigekassat asutatud ja tema ei olnud haigekassa juhatause liige ega selle juhatause esimees, samuti ei olnud ta määratud haigekassa asju juhutama. Seepärast ei või juttu olla N. S. § 1199¹ tarvitusele võtmisest käesoleval juhul.

Tööstuslike töö seaduse § 324 on näha, et ettevõtte valdaja peale pannakse kohustus kassaliikmete liikmemaksud palkade maksmisel palgast maha arvata. Edasi on sellest artiklist näha, et palgast mahaarvatud liikmemaksu viib ettevõtte valdaja ühe nädala jooksul haigekassasse ja et sel juhul, kui ettevõtte valdaja seda kohustust ei täida, „nõutakse ettevõtete valdajatelt töökaitses komisariside korraldusel sisse korras, mis vastuvaidlematute riigi sissenõudmiste kohta maksuma pandud, kusjuures ettevõtte valdajalt tähtajaks mittearvamisetud summade pealt haigekassa kasuks sissenõutakse veel viivitusraha üks protsent kuus, arvates poolikud kuud täite ette“. Seega ei kannu T. töö seaduse § 324-ga ettevõtte valdaja peale pandud kohustuste mittetäitmine kriminaalise-

loomu. Seepärast puuduvad Julius Uguri teos R. N. S. § 177 ettenähtud süüteo tunnusmärgid, nagu seda Rahukogu õigesti on leidnud.

Neil põhjustel ning Kr. Kp. S. § 174 juhatusel otsustas Riigikohus:

kahjusaaaja Tartu Üldise Haigekassa vol. vanu. adv. Johan Jansi kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nii Riigikohtu otsus. Paragrahvid on üles loetud ja nende järele ei ole leitud võõra vara raiskamist. Vormiliselt on siin kõik korras.

Kuid harilikule surelikule jääb siiski see tunne, et siin sisuliselt siiski kätteensaldatud võõrvara raiskamisega on tegemist. Ja eelpool toodust on ka see selge, et J. Uguril on võimalik igal ajal eelnimetatud tühist summat haigekassale tasuda kui selleks tahtmist oleks. Kuid, näe ei tasu, ja midagi ei saa Teie minule teha. Ning ka seaduse järele olen ma õige ja aumees!

Sellest moraali: **Haigekassa maksud nõutagu sisse ilma ühegi viivitusega, et haigekassa kahju ei saa.**

Tartu Üldhaigekassa Uderna suvekoloonii.

Karl Lukk.

Tartu Üldhaigekassa Uderna suvekoloonii algab oma kahekümnendat hooaega maikuu lõpul. Ei ole üleearne peatuda mõne sõnaga sama koloonii arenemiskäigu juures. 1922. a. pandi koloonii käima esmakordselt Elvas üürimajas. Ka järgmisel aastal tuli leppida üürikorteriga Elvas. Kuid juba 1924. aastal kolis koloonii Uderna asunduse härrastemajja, esialgul üürilisena, kuid juba 1925. a. võeti kaalumisele maja ostmise küsimus. Maja juures tuli teha remonti ja seda on tulnud igal aastal teha. On katused värvitud, mustavee ärajuhtimise torustik ehitatud, kaev ehitatud ühes veejuhtimisega härrastemajja, ruumidele tubli sise- ja välimine remont tehtud, põrandad ja seinad värvitud, ahjud korda seatud jne.

1928. aastal ehitati betoonist jääkelder. Kõikide nende parandustööde tagajärjel on ruumid oma otstarbele täiesti vastavad. Ka vallasvara on täiendatud, kuigi seda veel pole sellel määral, nagu olema peaks.

Kolooniis viibijad on alati tervislikult väga hästi kosunud. Nii näiteks on 1928. aastal 158 kolooniis viibijast ainult 8 isikut oma endise kaalu juures kolooniist lahkunud, kuna 150 on kaalus tublisti juurde võtnud. Juurdevõtt kaalus on üksikutele haigetel isegi üle 30 naela ulatanud.

1928. aasta tegevuse selgitamiseks toome järgmised arvud. Koloonii hooaeg kestis 113 päeva. Kolooniis viibis üldse 158 haiget, kokku 4554 päeva. Kolooniis viibis peale Tartu Üldhaigekassa oma haigete veel suur hulk Tallinna Ühise haigekassa osalisi, siis veel üksikud haiged teistest kasdadest.

Keskmine kulu iga haigusepäeva peale oli kr. 1.65, sellest summast toiduainete peale 90,5 senti päevas.

Kolooniis toideti neli korda päevas.

Kolooniis jäeti igale haigele vabaks oma äranägemise järele aega mööda saata, kui kolooniis viibijal erilisi haiguse nähtuseid ei olnud.

Kolooniis viibijate omavaheline vahekord on alati väga hea olnud. Koloonii on isegi seal viibijatele armsaks saanud. Iga aastaga on nende arv suurenenud, kes omal kulul kolooniis on teatava aja mööda saatnud.

1926. aastast alates on koloonii juhatajaks olnud arst. Varemalt pidas arstlist järelevalvet koloonii üle Elva jaoskonnaarst Dr. P. Taltz. Kesk-suve ajal, millal haigete arv criti suureks tõuseb, on peale arsti veel halastajaõde kohal olemas.

Käesoleva hooaja algusel on pööranud Tartu Üldhaigekassa kõikide haigekassade poole järgmise ringkirjaga:

Kõigile haigekassadele.

Tartu Üldhaigekassa Uderna suvekoloonii avatakse käesoleva aasta hooajaks 27. mail. Koloonii tegevus kestab ettenähtavalt kuni 15. septembrini.

Kolooniisse võetakse vastu kosumist vajavaid, terveaeseid ja kergel kujul kopsuhaigust põde- jaid. Lahtist tiisikust põdejad vastu ei võeta.

Koloonii asukoht on tarvitajatele kõigiti soodne. Koloonii asub rahulises paigas, eemal suurtest lähikäigu teedest, 6–7 versta peale ulatava männimetsa serval. Suplemise ja õngitsemise võimalus on olemas Elva jões, kuhu pool versta metsateed.

Koloonii juhatajaks on vilunud arst, millega kolooniis viibijatele alaline arstline kontroll ja täieline arstiabi on kindlustatud.

Kolooniis on 70 voodit, millist arvu tarbeks korral võib suurendada. Ruumid on avarad. Kolooniis on lugemislaua, kuhu tellitud on loetavad ajalehed. Posti saab iga päev. Kolooniis on telefon (Elva nr. 71).

Tartu Üldhaigekassa on oma kolooniid asutades alati sellega arvestanud, et see asutus kõikide

haigekassade nõudeid rahuldama peaks. Sellepärast võetakse koloniisse vastu kõikide haigekassade osalisi ja nende perekonnaliikmeid, kui vastav haigekassa elik tööandja nõus on tasuna koloniis viibimise kulusid. Koloniis viibimise kulud arvatakse välja kolonii hooaja lõpul, jagades tõelisi kulusid koloniis möödasaadetud päevade arvule, mille juures iga kassa maksab oma liikmete koloniis möödasaadetud päevade peale langeva osa kolonii üldkuludest. Ettenähtavalt ei tõuse need kulud 1929. a. hooajal üle 200 senti päevas, elukalliduse tõusu peale vaatamata. 1928. a. oli tegelik kulu iga haigusepäeva peale 165 senti.

Tartu Üldhaigekassa juhatus loodab, et kõik haigekassad Uderna suvekoloniis ravitsemise või-

malust ära kasutavad ja omi kosumistvajavaid kassaosalisi endiste aastate eeskujul sinna saadavad. Mida rohkem koloniis viibijaid, seda odavam tuleb üksik koloniis möödasaadetud päev.

Koloniisse sõita tuleb Elva jaama kaudu. Koloniis asub umbes neli kilomeetrit Elva raudteajaamast eemal, kuhu võib ka voorimehel sõita. Elvas on voorimehi alati saadaval.

Koloniisse minejail tuleb kaasa võtta arstline tunnistus ja ihu- ning voodipesu.

Kõige austusega

Juhatusesimees: A. Linnomägi.

Asjaajaja: Karl Lukk.

Kinnitusnõukogu otsusi.

Kinnitusnõukogu üldkoosolek teisip., 30. aprillil 1929. a.

Narva linaketramise manufaktuuri ühisuse seletuse pärimine õnnetusjuhtumisest teatamise tähtaja kohta.

Eesti tööliste kinnitusühisus on ringkirjaliselt ettevõtetele teatanud, et teadaanne õnnetusjuhtumise üle tuleb ainult siis kokkuseada ja kinnitusühisusele esitada, kui ettevõtte juhataja täielikule selgusele on jõudnud, et õnnetus kahtlemata töö juures või töö tagajärjel on juhtunud ja kui õnnetusjuhtumisest 48 tunni jooksul on teatatud. Ei ole aga vigasaanu temaga juhtunud õnnetusest ettevõtte juhatajale 48 tunni jooksul teatanud, tulevad hilisemad teadaanded ettevõtte juhataja poolt rahuldama jätta ning punase haiguslehe väljaandmisest loobuda.

Narva linaketramise manufaktuuri ühisuse juhatus kahtleb selle kinnitusühisuse ringkirja seadusepärasuse juures, sest tööst-töö seadus kohustab küll vigasaanut teatama õnnetusjuhtumise viibimata, kuid ei näita selle ettekirjutuse tagajärgede peale ja ei ütle igatahes, et peale 48 tunni möödumist ettevõtte juhataja ei või vastuvõtta õnnetusjuhtumiste teadaandeid, millepärast palub kinnitusnõukogu seletust.

See küsimus oli arutusel eelmisel kinnitusnõukogu üldkoosolekul 20. oktoobril 1928. a., kus otsustati küsimus anda kolmeliikmelise komisjonile, kes järgmisele üldkoosolekule oma seisukohta avaldaks. Kuna vahepeal üks komisjoni valitud liigetest komisjoni koosseisust välja langes, asetäitjad aga ei valitud, ei saanud komisjon kokkutulla. Vahepeal on Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus küsimust kaalunud ja esitab oma seisukoha üldkoosolekule vastuvõtmiseks.

Kinnitusnõukogu üldkoosolek, pooldades täielikult Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse seisukohta

otsustas:

seletada, et Tööstusliku tööseaduse § 407 ei näe ette tähtaega, mille jooksul tööline temaga juhtunud tööõnnetusest ettevõtte juhatajale teatama peaks ja sellepärast ei saa ka ettevõtte juhataja keelduda õnnetusjuhtumise teadaannet vastuvõtmast, kuigi see antakse peale 48 tunni möödumist õnnetusjuhtumise silmapil-

gust. Ettevõtte juhataja on kohustatud väljaandma ka punase haiguslehe, kui tal võimalik on oma ettevõtte piirides teistelt töolistelt järelekuulamise või mõnel muul teel selgusele jõuda, et õnnetus juhtus töö juures. Ei ole võimalik aga võimalik oma ettevõtte piirides selgusele jõuda, et töölisega õnnetus töö juures sündis, siis võib tema keelduda punase haiguslehe väljaandmisest ja ka loobuda teadaande saatmisest kinnitusühisusele. Sarnasel korral võib tööline ise lasta politseid juurelda temaga juhtunud tööõnnetust.

Kinnitusnõukogu üldkoosoleku seletus teha teatavaks Eesti tööliste kinnitusühisusele ja temalt nõuda mitteseadusliku ringkirja tühistamist.

Kas juhul, kui haigekassa valitsemine ajutiselt antakse teise haigekassa juhatusesse kätte, jääb alles esimese kassa revisjonikomisjonile nende õigused ja kohustused.

III jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusamet küsib kinnitusnõukogult, kas juhul, kui mõne haigekassa valitsemine ajutiselt antakse teise haigekassa juhatusesse kätte, jääb alles endisele kassa revisjonikomisjonile nende õigused ja kohustused. Oieti on ka ülesseatud küsimusega tahtud selgusele jõuda, kas ühes peakoosoleku ja juhatusesse tagandamisega tuleb lugeda tagandatuks ka revisjonikomisjon.

Kinnitusnõukogu leiab, et tööst-töö sead. IV jaot. III peat. § 371 räägib ainult haigekassa peakoosoleku ja juhatusesse õiguste üleminekust kas selleks valitud isikute või mõne teise haigekassa juhatusesse kätte. Selles §-is on kõneldud ainult ühest peakoosoleku poolt valitud organist ja nimelt juhatusesse, kuna revisjonikomisjoni mainitud ei ole, mispärast tuleb asuda seisukohale, et revisjonikomisjonile tema õigused vähemalt kuni valimiste tähtaja lõpuni kindlalt edasi jäävad.

Ülaltoodud alustel kinnitusnõukogu koosolek otsustas seletada järgmist:

Kui haigekassa asjade üle valitsemine kinnitusameti poolt ajutiselt üle antakse tema poolt selleks eriti määratud isikute või mõne teise haigekassa juhatusesse kätte, lähevad tööst-töö sead. III peat. § 371 järgi nende isikute või ajut. juhatusesse peale üle ka selle haigekassa peakoosoleku ja juhatusesse õigused ja kohused.

Seega jäävad haigekassa revisjonikomisjoni tema volitused edasi kuni valimiste tähtaaja lõpuni.

Kas haigekassa tagavarakapitali peab moodustama üksi sularaha või ka kassa varandus juurearvatud.

III jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusamet küsib kinnitusnõukogult, kas haigekassa tagavarakapitali peab moodustama üksi sularaha, või on tagavarakapitaliks ka haigekassa varandused.

Kinnitusnõukogu leiab, et selle küsimuse kohta ei ole seaduses haigekassade suhtes otsekohelelt midagi öeldud ja sellepärast tuleks küsimust sisuliselt kaalutleda. Kui küsimust sisuliselt vaadelda, siis tuleks peatuma jääda seisukohale, et haigekassa tagavarakapital peab seisima sularahas või kergesti realiseeritavates kindlustatud väärtpaperites. Ka tööst-tõõsead. § 339 näeb ette, et haigekassa summad, mis hädaliste jooksvate väljaminekute katmiseks ei ole määratud, ja seda on ka tagavarakapital, mahutatakse kas riiklistesse või valitsuse poolt kindlustatud või omavalitsuste antud väärtpaperitesse kinnitusnõukogu äränahtamisel ehk hoiule riigi või selleks näidatud era krediitasutustesse. Kui aga haigekassa tagavarakapitali mahutada varandustesse, siis tuleks näit. juhtuvate taudide puhul, mil haigekassadele ootamatult tekivad, suured väljaminekud ja paratamatult tuleb jooksvateks kuludeks tarvitada tagavarakapitali, raskusi varanduste realiseerimisega. § 282 alusel võivad haigekassad küll varandusi soetada, kuid selleks tuleb summa reserveerida tegevuskapitalist. Tekkib aga tegevuskapitalis puudujääk, võib tarvitada puudujäägi katteks T. t. s. § 333 põhjal tagavarakapitali, kusjuures tagavarakapitali võib tarvitada ainult tööst-tõõseaduse § 334 ettenähtud määral.

Ülaltoodud alustel, kinnitusnõukogu üldkoosolek otsustas seletada:

Tööstuslise töö sead III peat. järgi peab haigekassa atgavarakapitali mahutamine siindima kooskõlas tööst-tõõ sead. § 339-ga.

Varanduste soetamiseks võivad haigekassad erifonde luua, eraldades tarvilikke summe tegevuskapitalist.

Kas tööjuures saadud kehaliigete külmamised tulevad arvestada õnnetusjuhtumistena või mitte.

Rakvere ühise haigekassa juhatus on pööranud järelepärimisega III jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti poole ja palunud seletada, kas tööjuures saadud kehaliigete külmamised tulevad arvestada õnnetusjuhtumistena või mitte, sest kinnitusühisus ei tunnusta külmamisi õnnetusjuhtumisteks. Kinnitusamet leidis, et asja arutamine ei kuulu tema kompetentsi ja palub küsimuse kohta kinnitusnõukogu seletust.

Kinnitusnõukogu leiab, et üldseletustega ei ole võimalik küsimusele vastata. Kui silmaspidada tervishoiu nõukogu poolt 1. juunil 1924. vastuvõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 87/88 — 1924. a avaldatud käsitusreegleid, mille järele äramääratakse tööjookaotuse % õnnetusjuhtumiste puhul, siis käsitades nende reeglite p. 1 tuleb õnnetusjuhtumiseks arvata mitte ainult haavamisvigastusi otsekohehes mõttes,

nagu haavad, nikastused, murded, põrutused jne., vaid ka igasuguseid tervisrikkeid, kui nad mehaanilise, keemilise, termilise, elektri või mõne muu mõju järsu tegevuse läbi on sünnitatud. Ka külmetamine kuulub termilise mõju kahjulikku valdkonda ja sellepärast tuleks pidada tööjuures külmetamist töö-õnnetuseks. Kuid igat külmetamise juhust ei saa pidada siiski töö-õnnetuseks, sest näit. juhusel kui üks metsatööliline kõrvad või sõrmed tööjuures külmetamise tõttu kaotab sellepärast, et tema neid peakatte või kinnastega ei katnud, see aga täiesti võimalik oli, kuna teised kaastöölised seda tegivad ja terved on, siis ei saa niisugusel korral külmetamist tööõnnetuseks arvata. Kui aga näit. tapamaja tööline külmatusruumi sattub ja sealt enam välja ei pääse sellepärast, et üks kas mehaaniliselt kinnilanges või teiste tööliste poolt suletii, kes ei teadnud, et kaastööliline külmatusruumis on, ja kui külmatusruumi jäänud töölisel peale tema sealt vabastamist näit. palged või käsi külmamise pärast amputeeritakse, siis tuleb sarnast juhust tööõnnetuseks lugeda. Samuti tuleb tööõnnetuseks lugeda juhust, kus üks tööliline teise töölise elu päästes ennast niivõrd külmetas, et selle tagajärjel mõne kehaliikme üldse või selle töövoime kaotas.

Kinnitusnõukogu, olles küsimust igakülgselt kaalunud jõuab otsusele, et üldseletust seadud küsimuse kohta anda ei ole võimalik, vaid igat üksikut külmamise juhust töö juures tuleb eriti kaaluda; võimalik on viia teatavaid külmamise juhtumisi tööõnnetuste liiki.

Haigekassa volinikkude sõidukulude tasumine ei ole keelatud.

III jsk tööinspektori ringkonna kinnitusamet küsib kinnitusnõukogult, kas haigekassa volinikkudele võib kassa tasuda sõidukulusid kassa peakoosolekule ilmumise puhul, sest et töölistel, kes väikest töötasu saavad ja elavad väljaspool haigekassa juhatusse asukohta, on raske teostada oma voliniku õigusi, kui ta peab sõitma omal kulul haigekassa peakoosolekule. Tööstuslikes tööseaduses selle küsimuse kohta otsekohest vastust ei leidu. § 356 näeb ette, et juhatusse liikmed täidavad oma ülesandeid tasuta, kui kassa põhikirjas neile tasumaksmist ettenähtud pole. Sõidukulusi, maksmist või selle keeldu, ei ole aga kusagil märgitud.

Kinnitusnõukogu üldkoosolek olles küsimust igakülgselt kaalunud, otsustas seletada, et seadus sõidukulude tasumiseks takistusi ei tee, kuid nende kulude tasumise võimalus, tasu suurus ja väljamaksu kord peab olema ettenähtud kassa põhikirjas.

Kodakondsuseta ja riigikeelt mitte valdajatel isikutel õigus osa võtta haigekassa volinikkude valimisest, kuid riigikeelt mitteoskajaid ei või haigekassa juhatusse ja revisjonikomisjoni liiketeks valida.

Päevakorda ülesvõetud küsimus on üles tõusnud III jsk tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekul 2. veebruaril s. a., sest Narva üldises haigekassas selle nähtuse alusel on tekkinud ebaloosulik seisukord, kus kassaliigeteks paljud kodakondsuseta ja riigikeelt mitteoskajad töölised. Kodakondsuseta isikutel ei ole riigikogu ega omavalitsuse esituskoh-

gude valimistel hääleõigust, samuti on nad vabad riigikaitse kohustusest, seega ei oma nemad riigikodanikkude kõiki õigusi. Haigekassas aga, kui avalik-õiguslises asutuses on kodakondsuseta isikud senini üheõiguslised olnud riigi kodanikkudega ja ellepärast näit. Narva üldises haigekassas enamusena esitatud. Narva üldhaigekassas on aga kodakondsuseta ja riigikeelt mitteoskajate volinikkude tõttu ilmsiks tulnud ebasoovitavaid nähtusi.

Tööstöö sead. § 260 alusel kinnitatusnõukogu leiab, et kõik isikud kuuluvad sugu ja vanaduse peale vaatamata haigekassade alla. Erand on tehtud ainult nende isikute suhtes, kes palgatud on sarnaste juhustite tööde peale, mis üle ühe nädala ei kesta.

Kodakondsuse küsimust ei puuduta Tööstöö sead III peat. üldse. Samuti ei kõnele III peat. § 359, mis räägib valimise õigusest haigekassa organisatsioonis, kodakondsuse küsimusest. Seega tuleb õigeks võtta, et ka välisriikide kodanikud — seega ka kodakondsus-

seta isikud — võivad valida ja valitud saada haigekassa organisatsiooni.

Küll tuleb aga otstarbekohaseks tunnistada, et haigekassa — kui avalik õiguslises asutuses juhatuses ja revisjonikomisjonis oleksid isikud, kes riigikeelt valdavad. Kuna juhatus ja revisjonikomisjon läbikäimises on mitte ükski kassaliikmetega, vaid ka ametiasutustega, kelle järelevalvel nad on, siis oleks riigikeele oskuse nõue kooskõlas ka Vabariigi põhiseaduse § 22-ga.

Kinnitatusnõukogu üldkoosolek olles küsimust igakülgsest kaalunud otsustas seletada, et maksev tööstusline töö seadustiku III peatükk ei tee ülaltähendatud küsimuses kodakondsuseta isikute suhtes takistusi, kuid riigikeelt mitteoskajaid ei või valida haigekassa juhatuse ega revisjonikomisjoni liikmeks, kuna asjaajamine haigekassades sünnib eestikeeles ja haigekassad peavad ka pöörama ametiasutuste poole eesti keeles.

Haigekassade tegevusest.

Tallinna linna omavalitsuse ettevõtete ühise haigekassa volinikkude aasta peakoosolek
6. mail 1929. a. kell 6 õhtul Raekoja saalis.

Koos 40 voliniku; punkt 2 ja 3 arutamise aeg tulevad juure veel 9 voliniku.

Koosoleku juhatajaks valiti M. Norenberg, protokoll kirjutajaks asjaajaja A. Teimann.

1928. a. aruande kinnitamine: Juhatus esimees kannab ette 1928. a. aruande ja annab lühikese ülevaate kassa tegevusest. Volinikkude poolt arvustatakse kassaliikmete arstiabikapitali puudujääki, mis iga aastaga suureneb. Niisamuti arvustatakse tegevuskapitali, mis ülejäägiga lõpeb ja soovitatakse abiraha haigusepäevade eest esimesest päevast peale välja maksta.

Peale vastavate selgitamiste võetakse 1928. a. aruanne, tasakaalus Kr. 38.131.55, vastu.

Juhatus poolt esitatud 1929. a. eelarve tasakaalustatud Kr. 55.700 peale, võetakse vastu.

Arstiabi andmise määruste läbivaatamine ja kinnitamine: Kantakse ette juhatus poolt parandatud määrustik, millele mõne punkti juures volinikkude poolt väiksemad muudatused tehtakse ja selle järele võetakse ühel häälel vastu parandatud arstiabi andmise määrustik.

E. Haigekassade Liidu liikmeks astumise küsimus: Juhatus esimees teatab, et eelmisel peakoosolekul võeti vastu sooviva avaldus, et E. Haigekassade Liidu liikmeks astumise küsimus järgmise peakoosoleku päevakorda üles võetakse. Juhatus paneb omal poolt ette H. Liidu liikmeks astuda. Räägitakse Liitu astumise poolt ja vastu. Peale läbirääkimiste otsustatakse 24 häälega astuda E. Haigekassade Liidu liikmeks, vastu hääletasid 23 voliniku.

Kassaliikmete palvete läbivaatamine. Juhatus poolt esitatud kassaliikmete poolt palved, mida juhatus otsustada ei saa ja sellepärast kannab need ette peakoosolekule seisukoha võtmiseks. Peakoosoleku poolt otsustati esitatud palved rahuldada.

Juhatus liigeteks valiti: Karl Sok-

rates, Kristjan Pukk, Karl Pihlak, Aleksander Hein, Johannes Miller.

Revisjoni komisjoni liigeteks valiti: Karl Trepp, Felix Recht, Richard Sklave.

E. Haigekassade Liidu VII kongressi saadikuteks valiti: Aleksander Hein ja Heinrich Staak.

Koosolekul ülesvõetud küsimused: Arutati läbi E. Haigekassade Liidu VII kongressi päevakord. Et sõnasoovijaid selle punkti juures ei olnud ja päevakord läbi oli, lõpetati koosolek kell 10.15 min. õhtul.

Balti puuvillavabriku haigekassa volinikkude erakorraline peakoosolek 28. aprillil 1929. a.

Koosolekust võttis osa 39 voliniku.

Koosoleku juhatajaks valiti F. Vinter, protokollikirjutajaks — F. Kaur.

Enne päevakorra vastuvõtmist antakse peakoosolekule edasi, nagu seda eelmistelgi koosolekutel tehtud, vabriku ametniku--voliniku E. Rosenbergi kirjalik kombeõpetus-protest, mis järgmine: „Balti puuvillavabriku juures asuva haigekassa volinikud valitakse põhikirja järele 1-ks aastaks ja kuni siamaani on kombeks saanud, et igakordsed volinikkude valimised peetakse ära enne korralist aastapeakoosolekut. Möödunud aastal olivad valimised juba 23-äl aprillil läbiviidud. Nüüd on aga haigekassa juhatus ainult selleks, et haigekassa ühinemist Tallinna ühise haigekassaga, vastu enamuse kassaosanikkude tahtmist enne uute volinikkude valimisi läbiviia, põhikirjast üleastunud sellega, et ei ole midagi ettevõtnud uute volinikkude valimiseks, kuigi vanade volinikkude volitused on kestnud juba üle aatsa, niisama talitanud juba sisseharjunud kombe vastu ja kutsunud teist korda kokku korralise aasta peakoosoleku ühes ja sarnases koosseisus. Protesteerin sellega juhatus tegevuse vastu, ei leia enesel moraalset õigust olevat peakoosolekust osavõtta, kui volinik, kelle volitused peaksid juba lõppenud olem aja palun minu protest peakoosoleku protokollis sissekanda. Balti puuvillavabriku juures asuva haigekassa volinik ja revisjoni komisjoni liige.“

Tekivad vaivelused avatud läbirääkimistel. Vol. Breivel teeb ettepaneku koosolekut lõpetada. Tehakse teine ettepanek, läbirääkimised lõpetada ja päevakorras edasimüna, missugune ettepanek ka rõhuva hääleteenamusega vastu võetakse.

1928. a. tegevuse ülevaate kandis ette juhatause esimees M. Brumbach, muu seas rõhutades, et eriti rõhkkesti on kuulutatud peek-liikmete arstimise peale, mis pärast 1928. a. tegevust lõpeb 61-kroonilise puudujäägiga. 1928. a. tegevuse ja kassa aruande kannab ette asjaajaja F. Kaur. Aruande-aasta jooksul on saadud liikme- ja juurdemakse kr. 58.105.06, raha % % kr. 288.72, muud tulud kr. 93.32 ja tagavarakapitalist võetud kr. 61.49.

Abirahased antud kassaosalistele haiguse puhul 1567 juhul kr. 22.529.40, surma korral 13. juhul kr. 889.93 ja sünnituse puhul 42 juhul — 2819.66 senti.

Perekonnaliikm. matmisekuludeks kr. 1010.90, arstimiseks kr. 19.995.48, valitsenise kuludeks kr. 7589.— Tagavarakapitali arvatud kr. 2905.22. Haiguse juhtusid oli 1567 ja õnnetusjuhtusid 239.

Ühes sellega loetakse ette revisjonikomisjoni protokoll, millest selgub, et revisjonikomisjon on aruande revideerinud ja õige leidnud ning otsustanud seda kinnitada.

Aruanne otsustatakse kinnitada.

Eelarve 1929. a. peale kannab ette asjaajaja, missugune juhatause poolt kokkuseatud ja revisjonikomisjoni poolt läbivaadatud tasakaalustud kr. 53.060.— Eelarve kinnitamise kohta tehtakse kaks ettepanekut. Esimene ettepanek kinnitada ettekantud eelarve. Vol. Breiveli ettepanek eelarve jätta kinnitamata, sellepärast, et volinikkude volituste tähtaeg tema arvates juba möödunud. Esimene ettepanek saab poolt 25, teine ettepanek poolt 2 häälet.

Aseri tsem. vabr. juures asuva haigekassa liigete üldkoosolek 3. mail 1929. a. keJ 5 p. 1.

Ilmunud oli koosolekule 30 liikmest 18.

Koosoleku juhatajaks valiti Artur Perkmann, protokolleeris M. Tetto.

Esimees G. Astok kandis ette 1928. a. aruande, abiesimees andis pikemalt selgetust rahaliste läbikäikude üle. Koosolek kinnitas ühel häälel kassa 1928. a. aruanded.

Abirahadeks kassaliikmetele haiguse puhul määrati $\frac{1}{2}$ päevapalgast, esimesest haigusepäevast kuni terveksaamiseni, aga mitte kauem kui 26 nädalat, ehk korduvatel juhtudel 30 nädalat aastas. Tööjuures vigastuse korral $\frac{1}{2}$ päevapalgast, esimesest haigusepäevast 13 nädalat; abiraha makstakse ka pühade ja pühapäevade eest, ka haiguse puhul. Surma korral 30-kordne päevapalk. Sünnituse korral abiraha terve päevapalga suuruses 2 nädalat enne ja neli nädalat pärast sünnitust.

Perekonnaliigetele antakse esimest abi kohapealse velskeri poolt ja väljaspool vaba arstide valik. Iga perekonnaliige võib tarvitada aastas arsti viis (5) korda, ühes maksuta arstirohtudega. Haigemajas ravimise aeg on aastas kaks kuud Tallinna keskhaigemajas ehk Tartu Ülikooli kliinikus III klassis. Sõidukulud arstide juurde tasub abitarvitaja. Muu abindmine endine.

Juhatause ja revisjonikomisjoni tundide tasuks määrati endine tasu 30 snt. tunnis, peale selle kuupalkadeks kassa esimehele ja kassahoidjale kummagile 3 krooni kuus.

1929. a. eelarve, mis juhatause poolt kokkuseatud ja revisjonikomisjoni poolt kinnitatud, kandis ette asjaajaja M. Tetto, missugune koosolek vastu võttis ja kinnitas, tasakaalus kr. 2.670 suuruses.

Juhatusse valiti: R. Jannsen, G. Astok, R. Niimep, K. Tomingas ja J. Einberg (endine juhatus).

M. Jõhvika nõudmine haigekassa vastu 32 kr. 15 senti suuruses otsustati rahuldada.

Haigekassa teenijate pensionikassa asutamise asjus tutvustas abiesimees koosolejaid kassa põhikirjaga, ühes liidu poolt esitatud § 3 variantidega. Koosolek ühines 2-se variantiga, see oleks haigekassa poolt maksetava 2% ja kassateenijate poolt 2% sissেমaksuga.

Mitmesugused teated.

Eestimaa Haigekassade Liidu VII kongress

peetakse 8., 9. ja 10. juunil 1929. aastal Tartus, Töölisühingute Keskkliidu ruumes (Tähe t. 13).

Päevakorras: 1. Liidu VII kongressi avamine. 2. Kongressi juhatause, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimised. 3. Kongressi päevakorra kinnitamine. 4. Aruanded Liidu tegevusest. 5. Aruanded haigekassade tegevusest. 6. Baltiriikide haigekassade konverentsi tulemused. 7. Liitumise küsimus rahvusvahelise haigekassade liitude keskkõoendusega. 8. Liidu kopsuhaiguste sanatooriumi ehitamine. 9. Haigekassade teenijate pensioni küsimus. 10. Liidu 1928. a. aruande ja 1929. a. eelarve kinnitamine. 11. Liidu 1929. a. liiknemaksu kindlaksmääramine. 12. Liidu lähem töökava. 13. Valimised põhikirja järele: a) Liidu nõukogu; b) Liidu revisjonikomisjon. 14. Riiklise toetuse nõutamine taudide puhul. Refer. J. Kraan. 15. Haigekassade ja arstide vaherkord. Referent V. Luksepp. 16. Uus õnnetusjuhtude ja kutselhaiguste vastu

kindlustamise seaduse eelnõu. Referent L. Johanson. 17. Tööliiskond ja kopsutiisikus. Referent dr. F. Lepp. 18. Kongressil algatatud haigekassade tegevusse puutuvad küsimused.

Töökaitse muuseum Londonis.

Hiljuti avati Londonis töökaitse muuseum, mis oma sisseseade poolest väga rikkalik. Suur kogu masinaid mitmelt alalt näitavad töötades mitmekesiseid tööstuses ettetulevaid hädaohu juhtusid ja tehnilisi abinõusid nende ärahoidmiseks, mida selgitavad vastaavad ülesvõtted ja mudelid. Profilaktika osakonnas on väljapandud ratsionaalne mööbel mitmesuguse tööstuse jaoks, mida täiendab otstarbekohane valgustus, peale selle mitmesugused ettevaatuse abinõud elektrilõõgi ärahoidmiseks.

Muuseumis on muu seas väljapandud statistilised tabelid õnnetusjuhtude kohta Londonis. Neil andmetel on 1926. a. Londonis õnnetusjuhtude läbi töö juures vigastada saanud 139.157 inimest ja surma saanud 806 inimest.

Vastutav toimetaja: **Juhan Ode.**

Väljaandja: **Eestimaa Haigekassade Liit.**

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.